

‘Ο κινῶν ὀνόματι τινος, καὶ τὴν ἀσφάλειαν δίδω-
σιν^{f)}, καὶ ὁ) διεκδικεῖ αὐτόν, εἰ καὶ ἠ) ἐν πράγματι
ἰδίῳ ἐστὶ διοικητῆς ἰ), εἰ μὴ ἄρα ἐξ ἀνάγκης γέγονεν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζῆτει βιβλ. ζ'. τίτλ. δ. κεφ. α'. ἀνάγνωθι τὸ τέλος τοῦ
λθ'. διγ. καὶ τὸ ο'.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Προκουράτωρ ἐπὶ τῷ κινήσει καθ' ἑτέρου τινος ἀγωγὴν
δεφενδεύει τὸν προβαλλόμενον ἐπὶ^{h)} ταῖς καὶ αὐτοῦ ἀντι-
γωγαῖς πρὸς τὸν ἐναγόμενον καὶ λέγοντα κατὰ τοῦ πρωτοτυ-
που ἔχειν τινὰ ἀντιαγωγὴν. εἰ γὰρ μὴτε τοῦτο ποιήσει, ἢτοι
ἐπαγγέλλεται καὶ ἰ) ἐπερωτηθῆ δεφενδεύειν αὐτὸν ἀντεναγόμε-
νον, οὐκ ἔξεται αὐτῷ εἰσεῖναι τε καὶ κινεῖν τὴν ἀγωγὴν, εἰ
μὴ, ὡς εἶπον, δεφενδεύει τὸν προβαλλόμενον αὐτὸν in rem
suam προκουράτωρα, ἢτοι ἐπαγγέλλεται, καὶ ὁμολογήσει δε-
φενδεύειν αὐτόν, πρὸ τῆς προκλιτοῦσεως δηλονότι τὴν τοιαύτην
ἰκανοδοσίαν δίδους. ἢ γὰρ τῆς δεφενδεύσεως ὁμολογία πρὸ τῆς
προκατάσεως δίδεται. τότε δὲ ὁ in rem suam προκουράτωρ
ἀναγκάζεται δεφενδεύειν τὸν ἐπιτελούμενον, ὅτε ἐξ εὐθείας καὶ
μὴ ἐκ περιστάσεως in rem suam γέγονε προκουράτωρ, δανει-
στής ἂν τυχόν τοῦ ἐπιτελούμενου, καὶ πεποιηκὸς αὐτὸν in
rem suam προκουράτωρα, ἢ κληρονομίαν ἀνηνάμενος παρ'
αὐτοῦ, κατεῦθεν in rem suam γινόμενος προκουράτωρ, εἰς
ταῦς τοῦ δεβίτορος, ἢ εἰς τὰς ἐρεδιταρίας^{m)} ἀγωγὰς, ὡς ὁ Γάιος
ἐπιφέρει.

λδ'. μ). ‘Ο ἀγοράσας κληρονομίαν, καὶ ὡς ἐν
πράγματι ἰδίῳ^{o)} κινῶν, οὐκ ἀνάγκη ἔχει^{p)} διεκδικεῖν
τὸν πρῶτον, εἰ μὴ πρὸς περιγραφὴν τῶν θελότων
αὐτῷ ἀντενάγειν^{q)} ἡγόρασεν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐάν τις in rem suam γινόμενος προκουράτωρ κινή^{r)} τὴν
ἐντεῦθεν ἀγωγὴν, οἷον ὁ τῆς κληρονομίας ἀγοραστῆς γινόμε-
νος in rem suam προκουράτωρ παρὰ τοῦ πεπρακτοῦ, ἐξη-
τήθη μὲν, εἰ ὀφείλει δεφενδεύειν τὸν πεπρακτὰ τὴν κληρονο-
μίαν αὐτῷ, καὶ ποιήσαντα αὐτὸν in rem suam προκουράτω-
ρα; ἤρσε δέ, εἰ μετὰ πίστωσης ἀγαθῆς, καὶ μὴ πρὸς περι-
γραφὴν τῶν ἐναγόμενων καὶ ἀντιποσειλομένων τι παρὰ τοῦ
πεπρακτοῦ, καὶ βουλομένων ἐκ τῶν ἐνωτίων κατ' ἐκείνου κιν-
εῖν, ἢ τῆς κληρονομίας πρῶσις γένηται, καὶ ἢ ἐκχώρησις τῶν
ἀγωγῶν, μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν δεφενδεύειν. εἰ γὰρ κατὰ
δόλον ἔδοξεν ἀγοράσειν τὴν κληρονομίαν, ἢνα ὡς ἐξ ἀνάγκης
γινόμενος in rem suam προκουράτωρ μὴ ἀναγκασθῆ δεφεν-
δεύειν^{s)} τὸν πεποιηκτὰ αὐτὸν in rem suam προκουράτωρα.

λε'. ι). Καὶ οἱ χωρὶς ἐντολῆς δυνάμενοι ἐνάγειν,
διεκδικοῦσιν, ὡς οἱ^{u)} παῖδες, καὶ ὡσιν ὑπεξούσιοι,
καὶ γονεῖς, καὶ ἀδελφοί, καὶ ἀγγιστεῖς, καὶ ἀπελευ-
θεροὶ^{v)}.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζῆτει τὸ ἦ. κεφ. καὶ τοῦ θ'. τίτλ. κεφ. γ'. θεμ. β.
διεκδικοῦσιν] ἀνάγνωθι τὸ τέλος τοῦ μ'. διγ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Καὶ ἀῆρ ὑπὲρ γυναικὸς sine mandato κινεῖ, ὡς βιβλ. β'.
τοῦ κώδ. τίτλ. ιγ'.^{w)} διατ. κα'. καὶ βιβλ. μζ'. τίτλ. ζ'. διγ. γ'. ἐν ᾧ

Qui alicuius nomine agit, et de rato satisfacit, et I. 33.
eundem defendit, licet procurator in rem suam sit, §. 4. 5.
nisi forte ex necessitate fuerit factus. D. III. 3.

SCHOLIUM.

Quaere lib. 7. tit. 4. cap. 1. Lege finem dig. 39. et 70.

INTERPRETATIO.

Procurator cum actione adversus alium experitur, defendit mandantem in reconventionibus adversus reum conventum, contententem, se contra principalem aliquam mutuum actionem habere. Si enim neque hoc faciat, neque stipulanti promittat, se dominum in reconventionem defensurum, non permittitur ipsi actionem movere, nisi, ut dixi, mandantem, per quem procurator in rem suam est constitutus, defendat, aut saltem spondeat se defensurum, videlicet ante litis contestationem satisfactione eo nomine praestita. Nam defensionis sponsio ante litis contestationem fit. Tunc vero procurator in rem suam factus cogitur defendere mandantem, quando recta, nec ex necessitate in rem suam factus est procurator, ut puta, creditor mandantis, et eum in rem suam procuratorem constituentis, aut hereditatem ab eo emens, atque inde in rem suam procurator factus ad debitoris, vel ad hereditarias actiones exercendas, ut Gaius sequenti dig. tradit.

XXXIV. Si quis hereditatem emerit, et tanquam L. 34.
in rem suam egerit, non cogitur venditorem defendere, D. eod.
nisi in fraudem eorum, qui invicem agere vellent, emerit.

INTERPRETATIO.

Si quis in rem suam factus procurator actionem inde sibi competentem instituat, veluti hereditatis emtor factus in rem suam procurator a venditore, quaesitum est, an eum, qui ipsi hereditatem vendidit, et procuratorem in rem suam fecit, defendere debeat? Et placuit, non compelli eum invicem defendere, si bona fide, nec in fraudem reorum, quibus invicem aliquid a venditore debetur, quique invicem agere velint, hereditatis venditio et actionum cessio facta sit. Si enim dolo malo hereditatem emere praesumerit, ne tanquam ex necessitate factus in rem suam procurator defendere teneatur eum, qui ipsum in rem suam procuratorem fecit, contrarium dicendum.

XXXV. Et qui sine mandatu agere possunt, de- L. 35.
fendunt, ut puta, liberi, licet sint in potestate, et pr. D. eod.
parentes, et fratres, et affines, et liberti.

SCHOLIUM.

Quaere cap. 8. et tit. 9. cap. 3. them. 2.
defendunt] Lege dig. 40. in fine.

INTERPRETATIO.

Et maritus pro uxore sine mandato agit, ut lib. 2.
Cod. tit. 13. const. 21. et lib. 46. tit. 7. dig. 3. ubi dici-

f) Cod. Coisl. et Fabr. δίδωσι. g) καὶ hinc redde Basilicis (Fabroti). R. Etiam Cod. Coisl. et Haen. καὶ habent. h) Cod. Coisl. pro ei καὶ habet καὶ. i) In hoc verbo διοικητῆς hoc loco omnes conspirant. k) Cod. Haen. ἢ ἐπὶ. l) Locum impeditum feliciter expeditit acutissimus Scheltinga, leviter corrigendo: ἢτοι ἐπαγγέλλεται, καὶ ἐπερωτηθῆ: ad cuius etiam mentem reliqua in versione expressi. R. m) Cod. Haen. κερδιταρίας. n) Cod. Haen. cap. 34. praefigit Gaius. o) Male haec vertit Fabrotus: *Emptor hereditatis, si in rem suam procuratorio nomine agit; castigatus ideo a Schultingio Enarrat, ad h. t. §. 14. p. 387. Nam unice probanda est emendatio Ant. Fabri Coniectur. Lib. XII. cap. 10. legentis: Si quis in rem suam procurator proprio nomine agit: quam tamen nolim cum Schultingio Graecorum auctoritate confirmare, cum valde incertum sit, utrum verba, ὡς ἐν ἰδίῳ πράγματι, respiciant id, quod Faber reponit, an quod in textu legitur, in rem suam. R. p) Fabr. οὐκ ἀναγκάζεται. q) ἀντενάγειν recepi ex Basilicis (Fabroti) MS. ἐνάγειν. R. Etiam Cod. Haen. ἐνάγειν. Cod. Coisl. ἀντενάγειν. r) Cod. Haen. κινήσει. Lineola est sub syllaba σαι. s) Haec in Cod. Haenel. ita exhibentur: δεφενδεύειν τὸν ἐπιτελούμενον, οὐ προσέεται τὴν τοιαύτην ὁ νόμος περιγραφὴν. ἀλλὰ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ δεφενδεύειν τὸν πεποιηκτὰ αὐτὸν in rem suam προκουράτωρα. t) Cap. 35. in Cod. Haenel. inscribitur *Ulpianu*, apud Fabr. *Οὐλπιαν*. Quae in-
scriptio in reliquis deest. u) Fabr. pro ὡς οἱ habet οἷον omisso articulo. v) Graeca respondent textui vulgato. Probabilis tamen videtur coniectura Noottii Observ. Lib. II. cap. 16. et Comment. ad h. t. pag. 86. qua per geminationem ex seq. §. restituit: *liberti et patronus*. R. w) Cod. Haen. τίτλ. ιβ'.*

φησαν, ὅτι οἱ sine mandato κινῶντες οὐκ εἰσὶ προκουράτω-
ρες. ἴσθι δέ, ὅτι κινῶσι μὲν, οὐχ ὑποδέχονται δὲ χρεός,
κἂν παρέχῃσι δεφενδένους ἀσφάλειαν, ὡς περὶ πατρός εἴρηται
βιβλ. λζ'. τίτλ. γ'. ἐν τῷ τέλει τοῦ α'. διγ. καὶ β'. καὶ βιβλ. η'.
τοῦ κώδ. τίτλ. μβ'. διατ. ια'. περὶ ἀνδρός. ἀνάγνωθι τοῦτο
τοῦ βιβλίου τίτλ. ε'. διγ. ζ'. δοκοῦν ἐναντίον.

L. 35. §. 1. Ὁ πάτρων καὶ διὰ ἐντολέως δύναται τοῦ ἀπελευ-
D. III. 3. θέρου κατηγορεῖν ὡς ἀχαρίστου, καὶ ὁ ἀπελεύθερος
ἀπολογεῖσθαι δι' x) ἐντολέως.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ὁμοιον βιβλ. λβ'. τίτλ. ιε'. διγ. δ'.

L. 35. Εἴτε ἀγωγὴν, εἴτε praeiudicium y), ἢ ἀπαγόρευσιν,
D. III. 3. ἢτοι παράγγελλαι, ἢ z) πραιτώρων a) ἐπερώτησιν κινεῖ,
ἢ ζητεῖ λαβεῖν ὁ ἐντολέως, ὀφείλει τὸν ἀπόντα διεκδι-
κεῖν ἐν τῷ προσφύρω δικαστηρίῳ, καὶ τῇ αὐτῇ ἐπαρ-
χίᾳ· οὐ γὰρ εἰς ἐτέραν ἀπιέναι ἀναγκάζεται.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἀνάγνωθι διγ. λθ'.

ἀπαγόρευσιν] ἰντέρδικτον b).

πραιτῶρων c) ἐπερώτησιν κινεῖ] Ζήτει βιβλ. θ'.
τίτλ. ι'. κεφ. θ'. d) τὸ τέλος.

Praeiudicium l) λέγεται τύπος ἐξ ἰντερίονος, ἢτοι τύπος
ἐκ πρωτότους. οὐδὲ γὰρ κυρίως ἀγωγή δίδεται ἐπὶ τῶν τοιού-
των. τότε γὰρ ἐνάγει l) τις κυρίως, ὡς δεσπότης ὢν πρῶ-
γματός τινος ἐκπύση τῆς νομῆς αὐτοῦ. ὧδε δὲ οὐ φαίνεται
κυρίως δεσπότης ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δίδεται
αὐτῷ κυρία ἀγωγή, ἀλλὰ τύπος ἀγωγῆς, ἢ οὐδὲ ἀγωγή, ἀλλὰ
πρωτάως, ὅτι οὐδὲ ἀξιοὶ ἀγωγὴν τὴν ἐπὶ τῶν τοιούτων κα-
λεῖν ὁ νόμος ὅλως.

L. 35. Διεκδικεῖν δὲ ἔστι τὸ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἄπερ καὶ
D. III. 3. ὁ πρωτότυπος ἐποίει παρών s), καὶ δίδωσι τὴν ἀσφά-
λειαν, καὶ οὐκ ἀρκεῖ τὸ βεβαιωθῆναι τὴν ἐπὶ τῇ ἐκ-
πληρώσει τῶν κριθέντων h) ἀσφάλειαν, ἀλλὰ i) ἀναγκά-
ζεται τὴν δίκην ὑποδέξασθαι, εἰ μὴ εὐλόγως ἀπεκινή-
θη, ἢ ἀποτάττεται k) τῇ ἐναγωγῇ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζήτει τὸ τέλος τοῦ νά. κεφ.

οὐκ ἀρκεῖ τὸ βεβαιωθῆναι] Ἀνάγνωθι τὸ τέλος
τοῦ μγ'. διγ. καὶ μδ'. καὶ με'. οὐ γὰρ ἐκ προαιρέσεως ἐν-
ταῦθα διεκδικεῖ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, διότι ἐνάγει. ἐν δὲ τῷ με'.
κεφ. ἐκ προαιρέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐκίσε οὐκ ἀναγκάζεται
τὴν δίκην ὑποδέξασθαι, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς ἀσφαλείας ποιῆ βε-
βαιούται μόνον κατ' αὐτοῦ.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Τίς δοκεῖ δεφενδένειν, ἢ μὴ δεφενδένειν, εἴρηται διγ. νά.
τοῦτου τοῦ τίτλου, καὶ βιβλ. δ'. τίτλ. ζ'. διγ. κβ'. καὶ βιβλ. ε'.
τίτλ. α'. διγ. ζγ'. καὶ βιβλ. μβ'. τίτλ. δ'. διγ. β'. καὶ βιβλ. ν'.
τίτλ. ιζ'. l) διγ. νβ'.

ἐποίει παρών] Σημείωσαι οὖν, ὅτι τὸν παρόντα οὐ
δεφενδένει τις ἐξ ἀνάγκης. τίς δὲ νοεῖται τοῦ παρόντος προ-
κουράτωρ, ἔγνω διγ. ε. m). οὐ δὲ ἐστὶ καὶ τοῦ παρόντος δε-
φένσωρ, εἴρηται ἐν τῷ τέλει τοῦ β'. τίτλ. τοῦ ιβ'. βιβλ.

τὴν δίκην ὑποδέξασθαι] Ὁ προκουράτωρ τότε δε-
κεῖ δεφενδένειν τὸν πρωτότυπον, ὡς πρὸς τῇ δεδομένῃ παρ'
αὐτοῦ ἰουδικίῳ σόλου ὑπὲρ τῆς ἀντεπαγομένης ἀγωγῆς ὑπο-
δέξεται δικαστηρίον. ἐπεὶ οὖν πρὸς τῇ δεδομένῃ παρ'
αὐτοῦ ἰουδικίῳ σόλου, τότε δοκεῖ δεφενδένειν ὁ προκουράτωρ, ὅτε
καὶ δικαστηρίον ὑποδέξεται, ζήτησις εἰκότως παρὰ τοῦ Ἰου-
λιανοῦ ἐγένετο, εἰ ἀναγκάζεται πάντως ὑποδέξασθαι τῆς ἀν-

tur, qui sine mandato agunt, non esse procuratores.
Tenendum vero est, eos agere quidem, sed non recte
ipsis solvi, licet de defensione satisfident, ut de patre
dicitur lib. 36. tit. 3. dig. 1. in fin. et 2. et lib. 8. Cod.
tit. 42. const. 11. de marito. Lege eiusdem libri tit. 5.
dig. 7. quod obstare videtur.

Patronus et per procuratorem accusare potest li-
bertum tanquam ingratum, et libertus respondere per
procuratorem.

SCHOLIUM.

Similiter lib. 22. tit. 15. dig. 4.

Sive in actionibus, praeiudiciis, interdictis et praec-
toriiis stipulationibus agat, sive ipse cautionem de-
sideret procurator, absentem defendere debet in com-
petenti iudicio, et in eadem provincia: non enim in
aliam abire cogitur.

SCHOLIUM.

Lege dig. 39.

praetoriis stipulationibus] Quaere lib. 9.
tit. 10. cap. 9. in fine.

Praeiudicium dicitur formula intentione constans.
Neque enim proprie de iis actio datur. Tunc vero quis
proprie agit, quando, cum rei cuiusdam dominus sit,
eius possessione excidat. Hoc autem modo non videtur
proprie dominus pater filii, ideoque ipsi propria actio
non datur, sed actionis formula, sive non actio, sed
intentio, quia lex de iis plane non agnoscit actionem.

Defendere autem est id facere, quod principalis
ipse praesens faceret: et satisfacit, nec sufficit stipu-
lationem committi de iudicato solvendo, sed iudicium
suscipere cogitur; nisi ex iusta causa remotus fuerit,
aut agendae rei renuntiavit.

SCHOLIUM.

Quaere finem cap. 51.

nec sufficit committi] Lege finem dig. 43. et
44. et 45. Non enim ex voluntate hic defendit, sed ex
necessitate, propter quam actione experitur. Sed in
cap. 45. ex voluntate, ideoque ibi non cogitur iudicium
suscipere, sed poena ex satisfactione tantum adversus
eum committitur.

ANONYMI.

Quis defendere, aut non defendere videatur, dictum
est dig. 51. huius tit. et lib. 4. tit. 6. dig. 22. et lib. 5.
tit. 1. dig. 63. et lib. 42. tit. 4. dig. 2. et lib. 50. tit. 17.
dig. 52.

praesens faceret] Observa igitur, ad praesen-
tem defendendum neminem compelli. Quis vero praesens
procurator esse intelligatur, nosti ex dig. 5. Praesens
quoque defensorem esse, dicitur in fine tit. 2. lib. 12.

iudicium suscipere] Procurator tunc principalem
defendere videtur, quando praeter satisfactionem de
iudicato solvendo reconventionis accipit iudicium. Cum
igitur praeter cautionem, quam dedit, iudicatum solvi,
tunc defendere videtur procurator, quando etiam accipit
iudicium; forte quaesitum est apud Iulianum, utrum
omnino iudicium reconventionis suscipere compellatur,

x) Cod. Coisl. διά. y) Fabr. πραιουδίκιον. Cod. Coisl. προεδίκιον. z) Fabr. et Cod. Coisl. εἴτε. a) Fabr. πραιτωρίων. Cod. Coisl. πραιτωρίων. b) Cod. Haen. ἰντέρδικτον. Lineola est sub priore δ. c) Cod. Haen. ἢ πραιτῶρων. d) Cod. Haen. κεφ. ε'. e) Sic etiam scholia Graeca Theophili tit. de Actionib. §. 13. R. f) Cod. Haen. ἀνάγει. Sed litera ε superscripta est literae α. g) Ergo Graeci legerunt: quod dominus in litem praesens faceret. R. h) Verba τῶν κριθέντων addidi e Basilicis (Fabroti). R. Haec verba non solum a Cod. Leidensi, verum etiam a Codd. Coisl. et Haen. absunt. i) Cod. Coisl. et Fabr. ἀλλ' ἀναγκάζεται. k) Cod. Coisl. ἀποτάττεται. l) ιζ', recte Cod. Haen. Ruhnck. habet τίτλ. δ'. quod non quadrat. m) διγ. ε'. recte Cod. Haenel. Ruhnck. habet διγ. ζ'. in textu, in versione tamen dig. 5.

εναγωγῆς δικαστήριον ὁ προκουράτωρ, ἢ ἀρκεῖ τὸ κομιμτευθῆναι καὶ αὐτοῦ, ἢ τοῦ ἐγγυησαμένων αὐτὸν τῆν^{η)} ἐκ σιπουλλάτου ἀπὸ τῆς ob rem non defensam clausulae. Δύο γὰρ, ὡς ἀνωτέρω σοι παραδέδοται, τῆς ἰουδικάτου σόλου κεφάλαια ἔν, ὅτι ἀδερφεύδεντον οὐκ ἔχ τῆν δίκην, καὶ ὅτι καταβάλλει τὰ ἐπικριθόμενα. τῆς ζητήσεως οὐσης ἐν τούτῳ φησὶν Ἰουλιανός, συνωθεῖσθαι τὸν προκουράτωρα εἰς τὸ τὴν δεφενοσίονα, ἢ τοῦ ἀνεναγωγῆν ὑποδέξασθαι. τί δὲ ἀποτελεσμα; ὅτι, τὸ δικαστήριον εἰ ὑποδέξεται, καὶ ἐξενεχθῆ^{ο)} καταδίκη, ὑποκειται τοῦτο μὲν αὐτός, τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἐγγυησάμενοι αὐτὸν ἐπὶ τῇ περιεχομένῃ τῇ καταδίκη ποσότητι, ἴσως ὑπερβαίνουσα τὸ προστιμὸν, ὡπερ ἐπιρωτηθήσαν, εἰ ἀδερφεύδεντον ὁ προκουράτωρ ἔσσει τὴν δίκην. Φίε γὰρ, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἐγγυησάμενοι αὐτὸν ὁμολόγησαν, ὅτι κινδύνον αὐτῶν ποιεῖ τὰ τῇ καταδίκη περιεχόμενα, εἰ μὴ ἀγα καὶ αὐτὰ κολυγνῆται, τοῦτέστιν, ἐκ δικαίας, καὶ τοῦ κινεῖν ἀπήτησεν αὐτὸν, ἢ καὶ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, δικαίας ὡσαύτως ὑποκειμένης αἰτίας. δύναται μετὰ προκαταρξῶν ἀποκινεῖν τὸν προκουράτωρα. ἔμαθες τῷ ἀνωτέρω διγέτω μὴ ἐναντιωθῆναι τὸ πρὸς τῷ τέλει τοῦ μγ. διγ. κείμενον θέμα, ἀλλ' ἀναγνώμεν αὐτὸ τὸ θέμα, καὶ τὸ μδ. καὶ τὸ μέ. διγ. διάφορος γὰρ ὁ θεματισμός.

ἀποτάττεται τῇ ἐναγωγῇ] Ἐπὶ πάντων γὰρ τούτων ἐξῆν τῷ δεσπότῃ τοῦτο ποιεῖν, καὶ μὴ ὑποδέξασθαι τὸ δικαστήριον, ὡς βιβλ. θ. ρ) τίτλ. α. καὶ τίτλ. β. διγ. ις. καὶ βιβλ. μγ. τίτλ. κδ.

Δικηδικεῖ ὁ ἐντολεὺς ἀνεχόμενος^{η)} εἰς νομὴν πεμφθῆναι τὸν κινουῦντα τὴν περὶ μελλούσης ζημίας, ἢ τὴν περὶ λεγάτου^{ι)} ἀσφαλείας ἀγωγῆν.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

Δεφευδέειν δοκεῖ ὁ προκουράτωρ, καὶ ἔνθα προβληθῆ ἐπὶ τῷ κινήσει τυχόν κατὰ Πρῶμον λέγονται, τὸν οἶκον τοῦ προβαλλομένου αὐτὸν προκουράτωρα γειτνιάζοντα αὐτῷ πῶσον ἀπειλεῖν, ἢ λεγατὸν ὀφείλειν αὐτῷ τὸν πρωτότυπον, καὶ βουλόμενον τὴν δάμνην ὑφέκει^{η)}, ἢ τὴν λεγατόρουμ^{ι)} ἐπερωτήσασθαι, δεφευδέειν, ὡς εἶπον, ὁ προκουράτωρ δοκεῖ πρωτότυπον, εἰ βουλόμενος ἀνασχῆται πεμφθῆναι τὸν Πρῶμον εἰς τὴν δάμνην ὑφέκει ἢ τὴν legatorum servandorum causa νομῆν. εἰ δὲ καὶ Πρῶμον λέγοντος, ὅτι ἐκινωτόμησέ με ὁ πρωτότυπος, ἀνάσχῆται ὁ προκουράτωρ γενέσθαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν νομῆν τῶν τόπων, ἐξ ὧν ἔλεγε τὴν κινωτομίαν αὐτῷ γεγενησθαι, τότε δεφευδέειν δοκεῖ τὸν πρωτότυπον, ὅτε καὶ ratam rem dominum ἐκασοδοσίαν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις προσκαταστήσει. δέος γὰρ, μὴ ἔλθῃν ὁ πρωτότυπος ἀναταλαίωσι πρὸς τὴν νομῆν, ἢ τὴν κατοχὴν τοῦ πταίσαντος οἰκέτου. ἀπὸ πίσεως δὲ ἀνεναγωγῆς δεφευδέειν τὸν πρωτότυπον ὁ προκουράτωρ ὀφείλει, τοσοῦτον ὅτι κἂν τοιαυτὴν ἔχῃν ὁ ἄεός φησὶν ἀγωγῆν, ἢ τις κατὰ κληρονομίαν οὐ παραπέμπεται, τῆς iniuriarum γυμναζομένης. ἐντεῦθεν ἐκεῖνο ἐζητήθη, εἴαν ὁ ἐναγόμενος πολὺς ἔχῃν φησὶν ἀνεναγωγῆς, ἢ ὁ προκουράτωρ μὴ ἐξαρκῶν ἴσως πρὸς τὴν τῶν ἀνεπαγόμενων ἀγωγῶν δεφενοσίονα, πείση τινὰς ἐτέρους ὑποδέξασθαι τὴν δεφενοσίονα, ἵνα τυχόν ἐκαστος μίαν ὑποδέξεται ἀνεναγωγῆν, ἀγα καὶ οὕτω δεφευδέειν δοκεῖ τὸν πρωτότυπον; τῆς ζητήσεως οὐσης ἐν τούτοις, φησὶν Οὐλλπιανός^{η)}, ὁρθῶς αὐτὸν δεφευδέειν. χώρα δὲ τοῖς εἰρημένοις, εἰ μὴ ἀγα τις ἀγωγὴ ἐστίν, ἢ ἀντεπιφέρει ὁ ἄεός. εἰ γὰρ βουλόμενον αὐτοῦ τὸν κοινδικάσιον τυχόν ἐπὶ δέκα κινῆσαι νομίμασι, μὴ δεφευδέειν τὸν ἀπολιμπανόμενον ὁ προκουράτωρ ἐπὶ τοῖς δέκα νομίμασι, ἀλλ' αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ἥμισον μέρος τῆς ἀγωγῆς, τοῦτέστιν, ἐπὶ πέντε νομίμασι, ἔτερος δὲ^{ι)} ἵνα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ποίησει δεφευδέειν τὸν ἀπολιμπανόμενον ὁ προκουράτωρ ἐπὶ τοῖς δέκα νομίμασι, ἀλλ' αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ἥμισον μέρος τῆς ἀγωγῆς, τοῦτέστιν, ἐπὶ πέντε νομίμασι, ἔτερος δὲ ἵνα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, οὐ δοκεῖ δεόντως δεφευδέειν. οὕτε γὰρ δικαίον ἐστίν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγῆν εἰς δύο δικαστήρια, καὶ δύο δεφενοσίονας κατατέμενσθαι.

an sufficiat committi adversus eum, vel eius fideiussores stipulationem, ob rem non defensam. Duo enim, ut supra traditum est, capita sunt cautionis iudicatum solvi: alterum, ne rem indefensam relinquat, alterum, ut iudicatum solvat. Super hoc quaesito respondet Iulianus, compellendum esse procuratorem, ut defendat, vel iudicium accipiat. Quis vero hinc effectus? ut, iudicium si acceperit, et condemnatione pronuntiata fuerit, tum ipse teneatur, tum etiam fideiussores eius in quantitatem condemnatione comprehensam, et forte excedentem multam, quae stipulanti promissa est, in casum, si procurator rem indefensam relinqueret. Fingas enim, eum et eius fideiussores spondidisse, suo periculo fore, quae condemnatione continentur: nisi causa cognita, hoc est, ex iusta actionem recusaverit, aut a principali remotus fuerit, iusta itidem ex causa. Potest enim post litem contestatam removere procuratorem. Nosti, superiori dig. non obstatre thema dig. 43. in fine, sed legamus idem thema, et 44. 45. dig. Nam diversus est casus.

agendae rei renuntiarit] Nam in his omnibus domino id facere licebat, et non accipere iudicium, ut lib. 9. tit. 1. et tit. 2. dig. 16. et lib. 43. tit. 24.

Procurator defendit, si in possessionem mitti patiatur eum, qui de damni infecti, aut legati satisfactione actionem movet.

INTERPRETATIO.

Defendere videtur procurator, et si constitutus est ad agendum forte contra Primum dicentem, aedes vicinas eius, qui ipsum procuratorem dedit, ruinam minari, aut principalem sibi legatum debere, seque stipulari velle de damno infecto, aut legatis. Defendere igitur, ut dixi, videtur procurator dominum, si Primum damni infecti aut legatorum servandorum causa in possessionem mitti patiat. Quando autem Primo dicente, dominum sibi opus novum nuntiasse, procurator patiat eum in istorum locorum possessionem ire, ex quibus sibi operis novi nuntiationem factam esse dicit, tunc defendere videtur dominum, cum et satisfactionem dominum rem ratam habiturum dictis adiecerit. Nam verendum est, ne dominus superveniens redintegret actionem de possessione aut servi noxalis detentione. Procurator autem in omni actione vicissim instituta principalem defendere debet: adeo, ut id obtineat, licet reus talem se actionem habere dicat, qualis non datur in heredem, v. c. de iniuria. Unde est quaesitum, si reus plures se habere actiones dicat, et procurator forte non sufficiens ad actionum invicem motarum defensionem, aliis quibusdam persuaserit, ut singuli singulas defendendas susciperent, an et sic principalem defendere videatur? Quaestione ita proposita, Iulianus respondet, eum recte defendere. His autem, quae diximus, locus est, nisi forte una sit actio, quam reus vicissim instituit. Si enim eo forte conditionem decem nummorum institueret volente, procurator absentem non defendit in decem nummis, sed ipse quidem in dimidia actionis parte, id est, in quinque, alius vero quod ad reliquos quinque nummos, ut sic procurator absentem defendi curet, quod ad decem nummos, ipse nimirum pro dimidia actionis parte, hoc est, quod ad quinque nummos, alter vero quod ad reliquos, non videtur recte defendere. Neque enim legibus consentaneum est, unam eandemque actionem in duo iudicia, duasque defensiones dividi.

η) Cod. Haenel. καὶ τῆν. Sed lineola est sub καὶ, ut significetur, delendum esse hoc verbum. ο) Cod. Haenel. ἐξενεχθῆναι. Lineola est sub syllaba nai. ρ) Inter ὡς βιβλ. θ. et τίτλ. α. in Cod. Haenel. haec leguntur: τίτλος δ. καὶ βιβλ. λθ. q) In Basilicis (Fabroti) perperam editur ἐνεχόμενος. R. Cod. Coisl. habet ἀνεχόμενος. r) Fabr. et Cod. Coisl. ληγάτου. s) Cod. Haenel. ὑφέκει. t) Cod. Haenel. λεγατόρουμ. Ruhnk. λεγατόρουμ. u) Imo Ἰουλιανός. R. v) „Aut transponendum ἵνα ante ποιήσει, aut hic aequae atque in sequentibus delendum, una cum verbis ποιήσει usque ad verba οὐ δοκεῖ, quae „forte per errorem ex praemissis sunt repetita: quamvis haec etiam fortasse retineri possent secundum versionem propositam. „Sane sive deleantur, sive retineantur, sensum convenientem cum illis, quae in L. 38. h. t. occurrunt, hic locus habebit, „et conclusio quoque, quae sequitur, satis congrua erit.“ Hactenus Schellinga. R. w) Cod. Haenel. πέντε μ. quod significat νομίμασι.

διεκδικεῖ ὁ ἐντολεύς *)] Προκουράτωρ δεφεν-
δεύειν δοκεῖ ὁ συγχωρῶν ἐκ τῆς δάμνι ἰμφέκτι εἰς νομῆν πεμ-
φθῆναι, ἢ ἐκ τῆς λεγατορῶν καύσι, ἢ ἀπὸ τῆς παραγγελίας
καινοῦ ἔργου, ἢ τὸν οὐκ ἐπὶ ἀγθῆναι εἰς νόξαν, ἵνα μέντοι
ἐπὶ παντός δῶ τῆν ratam rem dominum habiturum *).

L. 36. λς'. z) "H καὶ a) περὶ καινοτομίας, καὶ τὸν δοῦ-
D. III. 3. λον ἐκδοθῆναι περὶ πταίσματος αὐτοῦ κινουμένης b)
ἀγωγῆς, διδούς μέντοι ἐπὶ πάντων τῆν ἀσφάλειαν τῆν
ῥάταμ ῥέμ c).

L. 37. λς'. Διεκδικεῖν δὲ ὀφείλει ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀγωγαῖς,
D. eod. καὶ ταῖς μὴ ἀρμοζούσαις κατὰ κληρονόμων. πολλῶν δὲ
οὐσῶν ἀνεναγωγῶν, δύναται πολλοί, ἕκαστος εἰς
ἐκάστην ἀνεναγωγῆν διεκδικεῖν.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Ὁ μὴ ἐνάγων ὑπὲρ τινος δύναται καὶ ἐπὶ ἐνὶ πράγματι
δεφενδεύειν αὐτόν, ὡς διγ. μς'.

L. 38. λη'. d) Οὐ μέντοι τῆν μίαν ἀγωγῆν εἰς ἑνὰ μέρος
D. eod. διεκδικεῖν.

L. 39. λθ'. e) Οὐ μόνον ἐν ἐναγωγαῖς f) καὶ ἀπαγορεύσε-
D. eod. σιν, ἤτοι παραγγελίας, καὶ ἐπερωτήσεσι ὀφείλει διεκ-
δικεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς προκλήσεσι g). καὶ ἐὰν
ἐπερωτηθεῖς h) ἐν δικαστηρίῳ εἴπη κληρονόμον εἶναι
τὸν ὑπόδικον, ἢ σιωπήσῃ i), ἐνέχεται.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἀνόνομη διγ. κέ.
ἀπαγορεύσεσιν] ἰντερδίτοις.
προκλήσεσι] ἰντερογοατομίας.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ μόνον εἰς τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἰντερδικα καὶ τὰς ἐπε-
ρωτήσεσι ὀφείλει δεφενδεύειν τὸν πρωτότυπον ὁ προκουράτωρ,
ἀλλὰ δὲ καὶ εἰς τὰς ἰντερογοατομίας k). τί δὲ τοῦτο; ἀναγκαῖον
ἐστὶν εἰπεῖν, ὅταν ὁ κωδίκτωρ ἀγνοῖ τὸν τοῦ δεβίτου κλη-
ρονόμον, δύναται τὸν ὑπονοούμενον καλεῖν ἐπὶ τὸ βῆμα τὸ
ἀρχικὸν καὶ ἐρωτῆν, εἰ κληρονόμος ἐστὶ; καὶ ἐὰν ἀποκρίνηται,
εἴτε καὶ σιωπήσῃ, ταυτὸν γὰρ ἐστὶν ἐπιταῦθα ἢ συναίνεσις τῆ
σιωπῆ, κατέχεται ὡς κληρονόμος. τοῦτο γὰρ εὐρήσεις ἐν τῷ
ζ. τῶν de iudiciis βιβλ. τίτλ. α'. διγ. ια'. ἐπεὶ οὖν τοῦτο
ἔργωμεν, ἐλθὲ ἐπὶ τὸ προκειμένον. δέδοκε τίς τινα προκου-
ράτωρα κατὰ Πρῆμον τινός. δ δὲ Πρῆμος ἐβούλετο l) αὐτὸν
ἐρωτῆσαι, εἰ ἄρα κληρονόμος ἐστὶ τοῦ δεβίτου αὐτοῦ ὁ πρω-
τότυπος; τὸ ζητούμενον, ἄρα πρὸς ἀνάγκης ἔχει ὁ προκου-
ράτωρ ἀποκρίνασθαι, ἤτοι ἐπὶ τὸ βῆμα γίνεσθαι τὸ ἀρχικόν;
φαιμέν, ὅτι καὶ πάντ. μὴ ἀνεχόμενος γὰρ, οὐ δοκεῖ δε-
φενδεύειν τὸν πρωτότυπον. εἰ δὲ καὶ ἀποκρίνηται, καὶ εἴπη
κληρονόμον τὸν πρωτότυπον, ἢ καὶ σιωπήσῃ, κατέχεται αὐτός
ὁ προκουράτωρ. πρόκριμα γὰρ οὐ ποιεῖ τῷ προβαλλομένῳ,
ὡς καὶ τοῦτο μανθάνεις ἐν τῷ αὐτῷ ζ. βιβλίῳ τῶν de iudi-
ciis τίτλ. α'. ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῷ τίτλῳ διγ. ζ. m) ὅτι οὐκ
ἐπὶ πάσαις αἰτίαις ἀνάγκη ἔχει τις ἀποκρίνασθαι τῷ ἐρωτῶντι.

ταῖς προκλήσεσι] Τὰς ἰντερογοατομίας μανθάνεις
βιβλ. ια'. τίτλ. α'.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Εἰ δὲ ψεύδεται, αὐτὸς ἐνέχεται, τοῦ προβαλλομένου αὐ-
τὸν μὴ ὑφισταμένου πρόκριμα, ὡς βιβλ. ια'. τίτλ. α'. διγ. θ'.
τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ Ἀκουιλίου ἐπὶ ἐπιτρόπου καὶ κουρατώρων καὶ
προκουρατώρων, ὡς βιβλ. θ'. τίτλ. β'. διγ. κε'.

ἢ σιωπήσῃ] Καὶ σιωπῶν οὖν συναίνει, ὡς βιβλ. α'.

r) Verba διεκδικεῖ ὁ ἐντολεύς in Cod. Haen. desunt, neque ullo signo indicatur, ad quae textus verba sequens interpre-
tatio verbis προκουράτωρ δεφενδεύειν δοκεῖ κ. τ. λ. incipiens referenda sit. Ceterum haec interpretatio in Cod. Haen. inscri-
bitur sigla quadam, quae significare videtur nomen Κυρῆλλον. y) Cod. Haenel. abitorum. z) Cap. 36. in Cod. Haenel. in-
scribitur Paulu. a) καὶ apud Fabr. et in Cod. Coisl. deest. b) κινουμένης recte Cod. Coisl. Haenel. et Fabr. Rohnkenius
edidit κινουμένης. c) τῆν ῥάταμ ῥέμ deest apud Fabr. et in Cod. Coisl. In Cod. Haenel. haec verba in margine adduntur.
d) Cap. 38. in Cod. Haenel. inscribitur: Idem. e) Cap. 39. in Cod. Haenel. inscribitur: Idem. f) Fabr. et Cod. Coisl. ἀγωγαῖς.
g) Cod. Coisl. προκλήσεων. Fabr. ταῖς ἰντερογοατομίας. h) Fabr. et Cod. Coisl. ἐρωτηθεῖς. i) MS. διοικήσῃ. R. Fabr. et
Cod. Haenel. σιωπήσῃ. Cod. Coisl. σιωπήσει. k) Cod. Haenel. ἀντερογοατομίας. l) Cod. Haenel. ἡβούλετο. m) In Cod.
Haenel. ζ. deest.

defendit procurator] Procurator defendere
videtur, si patiat ex damni infecti cautione in posses-
sionem mitti, aut legatorum causa, vel in novi operis
nuntiatione, vel si servum noxae dedat, ut tamen in
his omnibus de rato caveat.

XXXVI. Vel in novi operis nuntiatione, vel si
servum ex noxali causa tradat, actione de eius noxa
instituta, ita tamen, ut in his omnibus ratam rem
dominum habiturum caveat.

XXXVII. Omnium autem actionum nomine de-
fendere debet, etiam earum, quae in heredes non
competunt. Si plures sint reconventiones, possunt
plures, singuli in singulis esse defensores.

ANONYMI.

Qui non alicuius nomine agit, potest eum vel in
unam rem defendere, ut dig. 46.

XXXVIII. Non tamen ut unam actionem pro
parte defendant.

XXXIX. Non solum in actionibus, et interdictis,
et stipulationibus debet principalem defendere, sed et
in interrogationibus omnibus: et si interrogatus in
iure responderit, heredem absentem esse, vel tacue-
rit, tenetur.

SCHOLIUM.

Lege dig. 35.

INTERPRETATIO.

Non solum in actionibus et interdictis et stipulatio-
nibus procurator dominum defendere debet, sed etiam
in interrogationibus. Quid vero hoc est? Dicendum est,
creditorum, si debitoris heredem nesciat, eum, de quo
ipsi suspicio oborta est, ad tribunal vocare, et interro-
gare posse, an heres sit? qui si respondeat, vel etiam
taceat (nam hic confessio perinde habetur, atque silen-
tium), tanquam heres tenetur. Hoc enim reperies lib. 7.
eorum, qui sunt de iudiciis tit. 1. dig. 11. Id igitur cum
cogoverimus, ad rem propositam veniamus. Dedit ali-
quis procuratorem adversus Primum quendam. Primus
vero ipsum interrogare voluit, an eius principalis sit
heres debitoris? Quaeritur, an procurator respondere,
vel ad tribunal magistratus venire cogatur? Dicimus,
cum omnino cogi. Quod si recuset, non videtur princi-
palem defendere. Si autem respondeat, et principalem
heredem dicat, vel etiam taceat, ipse tenetur procurator.
Non enim praeiudicium affert domino, sicut et illud
discis ex eodem lib. 7. eorum, qui sunt de iudiciis tit. 1.
dig. 6. non in omnibus causis aliquem ad respondendum
cogi interrogatum.

interrogationibus] Interrogationes quae sint,
discis lib. 11. tit. 1.

ANONYMI.

Si mentiatur, ipse tenetur, nec ei, quem defendit,
facit praeiudicium, ut lib. 11. tit. 1 dig. 9. Idem et in
Lege Aquilia dicitur de tutore, curatore et procuratore,
ut lib. 9. tit. 2. dig. 25.

vel tacuerit] Tacendo igitur consentit, ut lib. 1.

τίτλ. ζ'. διγ. ε'. και βιβλ. ιζ'. τίτλ. α'. διγ. ζ'. και ιη'. και βιβλ. κα'. τίτλ. β'. διγ. ιβ'. και βιβλ. κγ'. τίτλ. α'. διγ. ζ'. και η'. τούτου του τίτλου και βιβλ. ια'. τίτλ. α'. διγ. ια'. υπέξελε το ια'. διγ. αυτού του τίτλου.

Οὐ μόνος^{η)} ὁ ἀλλοτριῶ^{θ)} ὀνόματι κινῶν δίδωσι τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ ὁ ἐν^{ρ)} πράγματι ἰδίω. τί γὰρ ὅτι ὕρκος ἐπενέχθη^{α)} τῷ ἐντολεῖ, καὶ ὤμοσεν, ἢ ἀντεφωνήθη; ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕρκου ἀγωγή καὶ τῆς ἀντιφωνήσεως αὐτῷ, καὶ οὐ τῷ δεσπότη ἀρμόζει· καὶ κινῶν αὐτὰς δίδωσι τὴν ἱκανοδοσίαν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

ἐν πράγματι ἰδίω^{ρ)}] Οὐ τὸν in rem suam λέγει ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ ὕρκου κύριον γενόμενον^{α)}, ὡς περ τῆς ἰμφοκτουμ ἀγωγῆς.

ἢ ἀντεφωνήθη^{α)}] Καὶ ὁ ἀντιφώνησεν προσώπῳ οὐκ ἐὼν δεξάμενος ἐν πράγματι ἰδίω δοκεῖ ἐνάγειν.

τῷ δεσπότη ἀρμόζει^{α)}] Ζήτει βιβλ. κβ'. τίτλ. ε'. κεφ. θ'. καὶ τὸν ἔνδικα.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐντεῦθεν καὶ τὸ περὶ τῆς ratam rem ἱκανοδοσίας ἐξετάζει, καὶ παρατίθεται λόγον ὁ Οὐλπιανός. καὶ ὅρα, τί φησὶν ὁ ἀλιερωμνε κινῶν τὴν ἀγωγήν, ἀνάγκη ἔχει δίδοναι ratam rem dominum habiturum^{α)}, ἐν ᾧ δῆλον ὅτι ἀμφιβάλλεται τὸ μανδατόν. ἔσθ' ὅτε καὶ suo nomine κινῶν ἀγωγήν απαιτεῖται τὴν ratam rem ἱκανοδοσίαν, καθά πού φησι Πομππιανός. ἐὼν γὰρ προσβληθεὶς ἐπὶ τῷ κινῆσαι τινα ἀγωγήν ὁ προκουράτωρ κωδικαίαιον τυχόν, μετὰ προκείμετων ἔρκου ἐπαγάγηται τῷ ἕκῳ, ἀντεπενέχθει δ' αὐτῷ ὁ ὕρκος ὑπ' ἐκείνου, καὶ ὁμοίῳ, χιταίη τὴν ἰμφοκτουμ ἀγωγήν, καὶ κινεῖ μὲν suo nomine. οὔτε γὰρ προσεπορίσθη τῷ δεσπότη· απαιτεῖται ὅμως ratam rem dominum habiturum, τὸ αὐτὸ ἔστιν, εἰ καὶ μὴ τὸν ἐξ ἀντεπικροῦς ὤμοσεν^{β)} ὕρκου, ἀλλ' ἀντιφώνησεν^{γ)} ἔλαβε παρὰ τοῦ δεβίτορος. καὶ ἐνταῦθα γὰρ, ἐπειδὴ suo nomine χιταίη τὴν pecuniae constitutae κατὰ τοῦ ἀντιφώνησαντος αὐτῷ, κινεῖ μὲν^{δ)} αὐτὸς suo nomine. οὔτε γὰρ προσεπορίσθη τῷ πρωτοτύπῳ· απαιτεῖται δὲ ὅμως τὴν ratam rem dominum habiturum. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ κείμενον ἐν τῷ α'. βιβλ. τῶν de rebus τίτλ. β'. διγ. θ'. ἔνθα φησὶν ὁ Οὐλπιανός, οὐ προκουράτωρ ὁμοίως^{ε)} περιποιεῖ τῷ πρωτοτύπῳ τὴν ἰμφοκτουμ· ἐκεί γὰρ ἐξω δικαστηρίου θεματίζει δεδομένον τὸν ὕρκον, δι' ὃν ἀντεπενέχθεται αὐτῷ ὑποτίθεται· ἀντεπικροῦν γὰρ κινῶν μὴ ἐν δικαστηρίῳ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ α'. βιβλ. τῶν de rebus^{ζ)} τίτλ. β'. διγ. ιζ'. φησί.

ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

Ἐν τῷ θ'. διγ. τοῦ β'. τίτλ. τοῦ ιβ'. βιβλ. τοῦ προκουράτωρος ὁμοίαντος τῷ δεσπότη δέδωκε τὴν ἀπὸ τοῦ ὕρκου ἀγωγήν. καὶ ἔστιν εἰπεῖν, τὸ παρὸν μετὰ προκείμετων ὁμοίησαι, ὅτε καὶ τῆς δίχης γίνεται κύριος ὁ προκουράτωρ, ὡς βιβλ. β'. τίτλ. ιγ'.^{α)} διατ. η. κβ'. κγ'. τὸ δὲ ἐν τῷ ιβ'. βιβλ. πρὸ τῆς προκαταξέσεως.

ἀντιφώνησεως^{β)}] Τὴν ἀπὸ τῆς ἀντιφώνησεως ἀγωγήν ἐτέρω παρὰ τὸν ἀντιφώνηθέντα δέδωκε κινεῖν βιβλίον ιγ'. τίτλ. ε'. διγ. κβ'. περὶ^{γ)} τοῦ καθ' ὁμάδος φιδειοκμίσσου ἀναγρωθῆ διγ. η'. καὶ βιβλ. ιμζ'. τίτλ. ι'. διγ. ιε'.^{δ)}

Ἡ ἱκανοδοσία περὶ τοῦ δεσπότη δίδεται, οὐ μὴν περὶ τῶν δανειστῶν αὐτοῦ^{ε)}.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐξηγήθη παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ τῆς ratam rem διδομένης, εἰ ὀφείλει ὁ ταύτην διδοὺς περὶ τοῦ ἐντελειμένου ταύτην δι-

tit. 7. dig. 5 et lib. 17. tit. 1. dig. 6. et 18. et lib. 21. tit. 2. dig. 12. et lib. 23. tit. 1. dig. 7 et 8. eiusdem tit. et lib. 11. tit. 1. dig. 11. Excipe dig. 11. eiusdem tit.

Non solum qui alieno nomine agit, de rato cavet, L. 39. §. 1. sed aliquando etiam, qui nomine suo. Quid enim, si iusiurandum procuratori relatum sit, et iuraverit; vel si ei constitutum sit? Actio enim ex iureiurando et constitutoria ipsi, non domino competit: et si iis actionibus experitur, de rato cavet.

SCHOLIUM.

nomine suo] Non dicit hic eum, qui in rem suam agit, sed qui ex iureiurando dominus factus est, puta, actionis in factum.

vel si ei constitutum sit?] Et, cui in propria persona constitutum factum est, suo nomine agere videtur.

domino competit] Quare lib. 22. tit. 5. cap. 9. et Indicem.

INTERPRETATIO.

Hic de cautione dominum rem ratam habiturum deserit Ulpianus. Et vide quid dicat: qui alieno nomine agit quamcunque actionem, cavere debet, dominum rem ratam habiturum, si appareat, dubium esse mandatum. Interdum, licet suo nomine experiat, de rato cavere debet, ut alicubi ait Pomponius. Si enim procurator constitutus, ut actione experiat, forte conditione, post litis contestationem reo iusiurandum deferat, eidem autem iusiurandum referatur, et iuret, actionem in factum acquirit, suoque nomine agit. Neque enim haec actio domino acquisita est: debet tamen cavere, dominum rem ratam habiturum. Idem est, et si non ex relatione iuraverit, sed a debitore ipsi sit constitutum: nam et hic, quoniam suo nomine acquirit pecuniae constitutae actionem adversus ipsi constituentem, ipse agit suo nomine. Neque enim actio principali acquisita est: sed tamen cavere debet, dominum rem ratam habiturum. Neque tibi obstat textus in lib. 1. eorum, qui sunt de Rebus tit. 2. dig. 9. ubi Ulpianus ait, procuratorem iurantem principali acquirere actionem in factum: ibi enim extra iudicium ponit iusiurandum delatum. Quapropter supponit relatum esse procuratori iusiurandum; relatio enim proprie extra iudicium locum non habet, sicut Paulus lib. 1. eorum, qui sunt de Rebus tit. 2. dig. 17. ait.

ENANTIOPHANIS.

Secundum lib. 12. tit. 2. dig. 9. procurator iurans domino parit actionem ex iureiurando. Et dicendum est, iusiurandum in praesenti casu esse praestitum post litis contestationem, quando procurator fit litis dominus, ut lib. 2. tit. 13. const. 8. 22. 23. in casu vero lib. 12. memorato ante litis contestationem.

constitutoria] Constitutae pecuniae actionem alteri, quam cui constitutum est, concedit lib. 13. tit. 5. dig. 22. De universali fideicommissio lege.

Cavetur de domino, non etiam de eius creditoribus. L. 39. §. 2. D. cod.

INTERPRETATIO.

Quaesitum est apud Iulianum, cautione de rato data, utrum dominum solum rem ratam habiturum satisfacere

η) Cod. Coisl. οὐ μόνον. θ) Cod. Coisl. ἀλλοτριῶν. ρ) Apud Fabr. verba ὁ ἐν desunt. σ) Basilica (Fabroti) ἐπιχθῆ τῷ δικαστηρίῳ. Forte utraque lectio ita coniungenda: ὅτι ὕρκος ἐπὶ τῷ δικαστηρίῳ ἐν τῷ δικαστηρίῳ. R. Cod. Coisl. ἐπιχθῆ τῷ ἐντολεῖ omissis verbis τῷ δικαστηρίῳ. τ) Cod. Haen. ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ ὁ ἐν πράγματι ἰδίω. σ) Cod. Haen. pro γενόμενον habet γενέσθαι μένον. ε) Cod. Haen. καὶ ὤμοσεν ἢ ἀντεφωνήθη. ν) Cod. Haen. habiturum. Sic et paulo post. ς) ὤμοσεν addit Cod. Haen. Deest apud Rahnkenium. ω) Cod. Haen. ἀντιφώνησεν. ξ) Cod. Haen. pro κινεῖ μὲν habet κινῶμεν. Quod probari nequit. y) Post ὁμοίως Cod. Haen. repetit ea, quae proxime antecesserunt: τίτλος β'. διγ. θ'. ἔνθα φησὶν ὁ Οὐλπιανός, ὅτι προκουράτωρ ὁμοίως. ζ) Cod. Haen. ἐν τῷ α'. βιβλ. κβ'. τίτλ. ε'. τῶν de rebus. α) Cod. Haen. τίτλ. ιβ'. β) Ante hoc scholium, cui praefixum est verbum ἀντιφώνησεως, Cod. Haen. inscriptionem τοῦ ἐναντίου repetit. γ) Cod. Haen. ἐπί. δ) Cod. Haen. διγ. ιζ'. ε) αὐτοῦ deest in Cod. Coisl.

δόναι τὴν ἱκανοδοσίαν, ὅτι κύρια καὶ βέβαια ἡγέται τὰ πρα-
τόμενα, ἢ καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ κρεδιτορῶν; καὶ φησὶν Ἰου-
λιανός, ὅτι προκουράτωρ δίδουσι τὴν ratam rem περὶ μόνου
τοῦ ἐπιεικταμένου δίδουσι ταύτην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἶπεν
ὁ πραιτωρ, ὅτι δεῖ τὸν προκουράτωρα δίδουσι τὴν ratam rem
εὐφραλίσει τὸν ἐναγόμενον, ὅτι κύρια καὶ βέβαια ἡγέται
τὰ πραττόμενα ἐκείνος, ᾧ διαφέρει τὸ πραττόμενον. διαφέ-
ρουσι δέ, ὡς οἶδας, τῷ κρεδιτορῷ αἱ ἀγωγαί, ἕως ὃ δεβίτωρ
ἔχει κατὰ τινος. καὶ ὅμως οὐκ ἀνάγκη καὶ περὶ τῶν κρεδι-
τορῶν τοῦ ἐπιεικταμένου τὴν ratam rem ἱκανοδοσίαν παρέχε-
σθαι παρὰ τοῦ προκουράτωρος, ἐπειδὴ μήτε αὐτῷ ὁ πρωτό-
τιμος κινῶν f) δι' ἑαυτοῦ τὴν ἑαυτοῦ ἀγωγὴν, ἀνάγκη ἔχει
διδόναι τὴν τοιαύτην καυτίονα.

l. 39 § 3. Ὁ πατὴρ ὅ) ἀπειτῶν τὴν προῖκα, διεκδικεῖ τὴν
D. 111. 3. θυγατέρα, καὶ δίδουσι τὴν ἱκανοδοσίαν, ὅτι ἡ θυγά-
τηρ ἄρῆσκειται.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Κινῶν ὁ πατὴρ τὴν περὶ προῖκός ἐκ σπιουλάτου παρέχειν
ἄφειλε τὴν ratam rem filiam habituram^{h)}, πρὸς τοῦτους δὲ
καὶ δεφενδεύειν αὐτὴν πρὸς τὸν ἐναγόμενον. ἱκανοδοσίαν νόη-
σαν, ἐνθα κοινή ἐστὶν αὐτοῦ τε καὶ αὐτῆς ἢ ἐκ σπιουλάτου.

ΤΟΤ ΑΝΩΝΥΜΟΤ.

Ἐνθ' ὀλόκληρον αὐτὴν δεφενδεύει, ὡς ἐπὶ τῆς rerum amo-
tarum εἴρηται, κἂν συγνή αὐτῷⁱ⁾, βιβλ. κέ. τίτλ. β'. διγ. γ'.
θέμ. δ'. κ') ἐν ᾧ φησι, ὅτε μετὰ σπιουλάτου δεφενδεύει.

ΚΩΒΙΔΟΤ^{l)}.

Ἀκούσης γὰρ αὐτῆς οὐ κινεῖ, ὡς βιβλ. ε'. τίτλ. β'. διγ. η'.
θέμ. α'.

l. 39. Ὁνόματι τοῦ υἱοῦ κινῶν ὁ πατὴρ τὴν περὶ ὑβρεως
§ 4. D. cod. ἀγωγὴν οὐ δίδουσι τὴν ἱκανοδοσίαν.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐνθα παιδὸς ὑβρισθέντος, καὶ τῷ πατρὶ ἀρμόζει καὶ τῷ
τῷ ἢ iniuriarum, κινῶν ὁ πατὴρ ταύτην τὴν ἀγωγὴν, οὐκ
ἀπειτῶν ratam rem filium habiturum^{m)}. δύο γὰρ εἰσὶν
ἀγωγαὶ παιδὸς ὑβρισθέντος· μία μὲν ἀρμόζουσα τῷ πατρὶ
ἢ δὲ ἄλλῃ τῷ ὑβρισθέντι παιδί. καὶ κινῶν suo nomine τὴν
iniuriarum παιδὸς ὑβρισθέντος ὁ πατὴρ, οὐκ ἀναγκάζεται
τὴν εἰρημένην ἱκανοδοσίαν δίδουσι.

l. 39. Ὅτεⁿ⁾ διὰ ἐντολέως^{o)} κινεῖται περὶ καταστάσεως
§ 5. D. cod. δικαστήριον^{p)}, εἴτε ἐνάγει, εἴτε ἐνάγεται, δίδουσι τὴν
ἱκανοδοσίαν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ζῆτει βιβλ. θ'. τίτλ. θ'. κεφ. η'. θέμ. τελευταῖον. ζῆτει τοῦ
lγ'. κεφ. θέμ. β'.

Ὅταν ὁ δοῦλος ἐν νομῇ ἐλευθερίας ἐστίν· ὅταν ἐν νομῇ
δουλείας, τὴν ἱκανοδοσίαν τῆς ἡτάς ἔλε^{q)}.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐὰν περὶ καταστάσεως ποιῆται πρὸς τινὰ ζήτησιν προκου-
ράτωρ, εἴτε ἐν νομῇ δουλείας ἢ, ὃ^{r)} τὴν ζήτησιν προκουρά-
τωρ, εἰς ἐλευθερίαν ἀναφανήσεν, εἴτε ἐλευθερὸς εἶναι νομιζόμενος,
εἰς δουλείαν εἰκνύσθῃ ὑπὸ τοῦ προκουράτωρος, ἀνάγκη τὸν
προκουράτωρα δίδουσι τὴν ratam rem: ὡς περὶ ἂν εἰ ἐπ' ἑκα-
τέρου θέματος ἄνω ἐτύχαιεν ὁ προκουράτωρ. τοῦτου δὲ
τὸν λογισμὸν μανθάνεις ἐν τῷ ἐφεξῆς διγ. ἀνάγνωθι οὖν αὐτὸ
καὶ τὸν ἐκείσε κείμενον λογισμὸν. καλῶς δὲ εἶπεν, ὡς περὶ ἂν

debeat, an etiam eius creditores? Et Iulianus ait, pro-
curatorem, qui de rato cavet, de solo domino cavere,
etsi Praetor dixerit, procuratorem, qui de rato cavet,
reo satisfacere debere, eum, ad quem ea res pertinet,
rem ratam habiturum. pertinent vero, ut nosti, actione
ad creditorem, quas debitor adversus aliquem habet.
Nec tamen procurator cogitur de domini creditoribus
satisfacere, quia nec ipse principalis, actionem suam per
se movens, necesse habebat talem dare cautionem.

Pater dotem repetens, filiam defendere debet, et
cavere, filiam rem ratam habituram.

INTERPRETATIO.

Si pater actionem de dote ex stipulatu moveat, cavere
debet, filiam rem ratam habituram, et insuper eam
defendere contra reum. Cautionem intellige, si ipsi et
filiae communis sit ex stipulatu actio.

ANONYMI.

In solidum eam defendit, ut dictum est in tractatu
de rerum amotarum actione lib. 25. tit. 2. dig. 3. them. 4.
ubi dicitur, eum, licet adiuncta filia agat, cum satisfac-
tione defendere.

GOBIDAE.

Ea enim invita non agit, ut lib. 5. tit. 2. dig. 8.
them. 1.

Pater filii nomine iniuriarum agens non satisfacit.

INTERPRETATIO.

Si filius iniuriam passus est, et filio et patri iniuria-
rum actio competit. Si pater ea experiatur, non cavet,
filium rem ratam habiturum. Nam duae sunt actiones
iniuriarum, filio iniuriam passo: quarum altera patri
competit, altera filio iniuriam passo. Et si pater suo
nomine moveat actionem iniuriarum, filio iniuriam passo,
non cogitur dictam cautionem dare.

Si procurator alicui status controversiam facit,
sive agat, sive conveniatur, de rato cavet.

SCHOLIUM.

Quaere lib. 9. tit. 9. cap. 8. them. ult. Quaere cap. 33.
them. 2.

Si servus in possessione libertatis est: si in posses-
sione servitutis, cautionem ratam rem haberi accipe.

INTERPRETATIO.

Si procurator alicui status controversiam facit, sive
in servitutis possessione degens, cui procurator contro-
versiam movet, ad libertatem proclamari, sive liber
esse existimatus, in servitutem petitus sit a procuratore,
necesse est, procuratorem cavere, dominum rem ratam
habiturum: quae in utroque casu actor esset procura-
tor. Cuius rei rationem discas ex dig. sequenti, quod
lege cum tradita ibi ratione. Recte vero dixit: ut ex

f) Cod. Haen. sic exhibet hunc locum: ἐπειδὴ μήτε αὐτῷ τῷ πρωτοτύπῳ ἢ τοιαύτη ἐπέκειτο καυτίων· τουτέστιν ἐπειδὴ
μήτε αὐτὸς ὁ πρωτότυπος κινῶν δι' ἑαυτοῦ κ. τ. λ. ut in editione. g) Ad marginem huius textus, qui incipit ὁ πατὴρ, in
Cod. Haen. legitur: ζῆτει κεφάλαιον η'. h) Cod. Haen. φιλίου ἀβιτόρου. i) Primum pro αὐτῷ legendum αὐτῇ, et deinde
haec verba transponenda sunt post voculam ὅτε. R. k) Cod. Haen. θέμ. γ'. l) Gobidae scholium in Cod. Haen. post se-
quentem textum legitur et sic inscribitur: ἐρμηναία τοῦ σημειοῦ γ'. Κωβίδου. Hoc signum γ'. remittit lectorem ad superioris
textus verba, ἢ θυγατὴρ ἀρῆσκειται, quibus verbis signum γ'. superscriptum fuit. Deinde recentior manus in margine Cod.
Haen. haec nolavit: „Κωβίδου, nempe Ioannis Cubidii Antecessoris.“ m) Cod. Haen. βαβιτόρου. n) Voculae ὅτε super-
scriptum est in Cod. Haen. ἐάν. o) ἐντολέως hic etiam habet Fabr. qui alias semper utitur verbo διοικητής; sed addit ἡτοι-
μοῦ. Cod. Coisl. ut Rubnkenius. p) Sic quoque Cod. Coisl. Fabr. κινεῖται καταστατικὸν δικαστήριον. q) Hoc scholium
addit Cod. Haen. ad illustranda textus verba εἴτε ἐνάγει, εἴτε ἐνάγεται. r) Res ipsa postulat, ut corrigatur: ᾧ τὴν ζήτη-
σιν ποιῶν προκουράτωρ. R.

εἰ ἐφ' ἑκατέρου ἄκτου ἐνύχθων ὁ προκουράτωρ. πότε γὰρ ὁ ἐστὶν ἐπὶ ἑκατέρου θέματος ἄκτου, μίθε. ἄκτου ἐστὶν ὁ τῆν παροῦσαν καταστάσιν ἀνατοῖσαι πειρώμενος, ὡς ὅτι ἀπὸ γνώμης ὁ ἐλευθέρως αὐτὸν δουλαγωγεῖ. ἄκτου δὲ ὁ τῆν παροῦσαν γὰρ καταστάσιν, ὡς ὅταν ἐν νομῇ ὡν δουλείας ὁ νομιζόμενος οὐδέ τις εἰς ἐλευθερίαν ἀναβῆται. τότε γὰρ αὐτὸς μὲν ἄκτου, ὁ δὲ προκουράτωρ ἄκτου. χαίρει γὰρ τῆν παροῦσαν καταστάσιν, βουλομένους ἐπὶ σχήματος μείναι τὸν εἰς ἐλευθερίαν ἀναβῶντα.

ΤΟΤ ΑΝΩΝΥΜΟΤ.

Ἀνάγνωθι τὰ περὶ τούτων ἐν πλάτει εἰρημέρα^{α)} βιβλίω μς'. τίτλ. η'. διγ. η'. θέματα ὑπέροφ.

Ἰσθι, ὡς ὅταν οὐκ ἀμφιβάλληται ἡ ἐντολή, τότε ἱκανοδοσία οὐ δίδεται. ὅταν δὲ οὐτε ὑποδεικνύηται ὅλως, καὶ ὑποδεικνυμένη ἀμφιβάλληται, τότε δίδεται ἡ ἱκανοδοσία. ὅταν δὲ ὑποπτον εἴη τὸ προσῶπον, κἂν τε ἐντολή ὑπέσται, κἂν τε μὴ, ἀδυσίτικως δίδεται.

Ἔσθ' ὅτε ὁ αὐτὸς^{β)} περὶ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς καὶ τῆν ἱκανοδοσίαν δίδωσι, καὶ τῆν ἐπὶ τῆ ἐκπληρώσει τῶν κριθησομένων^{γ)} ἀσφάλειαν, ἐνθα τυχὸν ἀφῆλιξ πωλήσας ἀποκαθίσταται, καὶ διεκδικεῖ τις τὸν ἀγοραστήν.

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἔστι θέμι, ἐφ' οὗ καὶ τῆν ratam rem καὶ τῆν iudicatum solvi παρέχειν ἱκανοδοσίαν ἀναγκάζεται ὁ προκουράτωρ. ἐάν γὰρ νέος πωλήσας πράγμα τι, τῆν εἰς ἀκέραιον αἰτήσῃ ἀποκατάστασιν, ἀνάγκη τὸν τοῦ ἀγοραστοῦ προκουράτωρα ἦτοι δεφέντορα, καὶ τῆν ἰουδικαίον σόλου, καὶ τῆν ratam rem dominum habiturum^{δ)} παρέχειν ἱκανοδοσίαν, ἢ μὴ ὁ πρωτότυπος ἐπιπέδων, ὡς αἰτηθείσης ἀποκαταστάσεως, πειραθεῖται τὸν νέον αἰτήσαι, ὅτε, ὡς εἰκός, κατεβαλεῖν αὐτῷ τίμημα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀποκατάστασις τὸ οἰκείον ἐκάστω ἀποδίδωσι, δέος ἐστὶ, μὴ, μεθ' ἡμῶν τῆν προκουράτωρι ὁ νέος τὸ τίμημα, ὅτε εἴτις παρὰ τοῦ πρωτοτύπου κομισάμενος, ἐπιπέδων ὁ πρωτότυπος ὅταν ἀβιτέσῃ τῆν γενομένην ἐπὶ τὸν προκουράτωρα καταβολὴν τοῦ τιμήματος ἦτοι ἀνάδοσον. ταῦτα μὲν οὐκ ἐπὶ τῆς ἰσθμῆ τῆν δὲ ἰουδικαίον σόλου δίδωσιν ὁ προκουράτωρ, ἢ αἰ τι μετὰ τῆν τῆς ἀποκαταστάσεως διόρθωσιν εἰς ἀκέραιον ὁ δικαστὴς ἀποκαταστήσει συνίδῃ τῷ νέῳ, τοῦτο παράσῃ ὁ προκουράτωρ. ταῦτα γὰρ πον γράφει Πομπόνιος. ἴσθι δὲ, οἱ καὶ περὶ αὐτοῦ πεπραμένον^{ε)} καὶ ἀναδεδομένον πράγματος, ἀναγκάσι ἐστὶ τῷ νέῳ ἢ παρὰ τοῦ προκουράτωρος ratam rem ἱκανοδοσίαν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ πρᾶγμα τὸ τῆν ἀρχὴν πεπραμένον, ἐφθασεν ὑπὸ δεσποτείας καὶ νομῆν τοῦ ἡγορακότου γενέσθαι, πωδήσῃ, ὅτι οὐκ ἀσφαλῆς παρὰ γνώμην τοῦ πρωτοτύπου τῷ νέῳ ἀναδίδωσιν αὐτὸ ὁ προκουράτωρ· ἀλλὰ δύναται ὁ πρωτότυπος ἐπιπέδων, ὡς ἐπὶ δεσπότης, κινεῖν ἐπ' αὐτῷ τῆν in rem. ἐφ' ὧν δὲ ὁ πρωτότυπος ἐλλίξει καὶ μετὰ τῆν ἐπάνοδον ὡς ἄκτου κινεῖν, ἀναγκάσι ἐστὶ πρὸς τῆν ἰουδικαίον σόλου καὶ ἡ ἰσθμῆ θέμι.

Καὶ ὁ διεκδικῶν τὸν ἐπίτροπον κατηγορούμενον ὡς ἔποπτον δίδωσι τῆν ἱκανοδοσίαν. ἐπειδὴ δὲ ἀτιμοποιός ἐστὶν ἡ αἰτία, οὐκ ἐγχεοῖς τὸ ὑποπτον κινεῖται διὰ ἐντολῆς, ἀλλὰ μόνον^{ζ)} ὅτε ἐντολήν ἔχει ἦτοι προτροπῆν^{η)}, ἢ ὅτε μέλλει, ὡς αὐτοῦ μὴ ἐκδικουμένου^{θ)}, διαγινώσκων ὁ πράτωρ.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Βιβλ. ζ'. τίτλ. η'. κεφ. λ'. καὶ βιβλ. κ'. τίτλ. β'. κεφ. ζ'. θέμι. γ'. ὅμοιον βιβλ. μς'. τίτλ. η'. διγ. η'. ἦτοι βιβλ. θ'. τίτλ. ια'. γ'. σημειώσῃ, ποτε καὶ ὁ καταδικασθεὶς ἀτιμοποιῶν ἀγωγῆ διὰ ἐντολῆς ἀτιμοποιῶν. ἀνάγνωθι τὸ προτελευταῖον θέμα τοῦ λγ'. διγ.

α) Acute vidit Schellinga, particulam negativam οὐκ hoc loco esse restituendam: πότε γὰρ οὐκ ἔστιν. Qua admissa sequentia respondent praemissis totiusque interpretationis idoneus sensus erit. R. ε) Codicis manuscripti lectio facile defendi potest. Sed tamen magis blanditur ingeniosa Schellingae coniectura: ὅτε ἀπὸ νομῆς ἐλευθερίας. R. υ) Cod. Haen. εἰρημέρα. Superscriptum literae a est ω. v) Cod. Coisl. pro ὁ αὐτὸς habet καὶ αὐτοῦς. w) Fabr. κριθέντων. x) Cod. Haen. γαβιτόρομ. y) MS. hic et mox, πεπραμένον. R. z) Cod. Coisl. ἀλλὰ καὶ μόνον. In reliquis καὶ deest. a) ἦτοι προτροπῆν apud Fabr deest. Habet Cod. Coisl. b) Fabr. et Cod. Coisl. διεκδικουμένου. c) Ante σημειώσῃ, ποτε in Cod. Haen. additur: ἱκανοδοσίαν, τῆν ἰσθμῆ θέμι.

utroque latere procurator quasi actor habeatur. Quomodo autem utroque casu revera actor non sit, disce. Actor est, qui praesentem statum subvertere tentat, veluti cum eum, qui se liberum credit, in servitutem trahit: reus vero praesenti gaudens statu, ut quando, qui in servitutis possessione servus existimatus est, ad libertatem proclamatur. Tunc enim ipse actor, procurator autem reus. Nam praesenti statu gaudet, cum eum, qui ad libertatem proclamatur, in eo statu manere velit.

ANONYMI.

Lege, quae hac de re latius tradita sunt lib. 46. tit. 8. dig. 8. them ult.

Sciendum est, non caveri de rato, quando de mandato non ambigitur. Quando autem mandatum vel omnino non ostenditur, vel ostensum dubii quid habet, tunc de rato cavendum est. Quando vero suspecta est persona, sive mandatum sit, sive non, indistincte satisfatur.

Interdum quis eiusdem actionis nomine et de rato L. 39. §. 6. cavet, et iudicatum solvi: ut puta, cum minor ad D. III. 3. verus venditionem restituitur, et quis emptorem defendit.

INTERPRETATIO.

Est et casus, quo procurator et de rato cavere cogitur, et iudicatum solvi. Nam si adolescens, qui rem alicui vendidit, in integrum restitutionem petat, emptoris procuratorem aut defensorem oportet cavere, et iudicatum solvi, et dominum rem ratam habiturum, ne forte principalis reversus, eo quod petita sit restitutio in integrum, ab adolescente tentet petere pretium, quod ei, ut par est, solvit. Nam quoniam restitutio suum cuique reddit, verendum est, ne, postquam adolescens procuratori pretium restituerit, quod a principali forte accepit, principalis reversus ratam habeat solutionem, vel pretii restitutionem, quae facta est procuratori. Haectenus igitur de cautione de rato. Cautionem vero de iudicato solvendo dat procurator ut, si quid iudex post restitutionis in integrum cognitionem adolescenti restitui iubet, id praestet procurator. Sic alicubi scribit Pomponius. Sciendum vero est, etiam necessariam adolescenti esse de ipsa re vendita et restituta de rato cautionem a procuratore vel defensore dandam. Nam quoniam res initio vendita semel in dominium et possessionem emptoris transit, manifestum est, procuratorem contra principalis sententiam non secure eam restituere adolescenti: potest enim principalis reversus, tanquam dominus adhuc, hac de re actione in rem experiri. De quibus autem principalis et post reditum suum, tanquam actor, experiri sperat, ibi necessaria est praeter iudicatum solvi et de rato cautio.

Et qui tutorem, tanquam suspectum postulatum, L. 39. defendit, de rato cavet. Quoniam autem haec causa §. 7. D. cod. infamia notat, non facile in suspecti accusatione procurator admittitur, sed tantum, cum ei mandatum est: aut si, quasi non defenderetur, Praetor erat cogniturus.

SCHOLIUM.

Lib. 7. tit. 8. cap. 30. et lib. 21. tit. 2. cap. 6. them. 3. Similiter lib. 46. tit. 8. dig. 8. vel lib. 9. tit. 11. Observa, interdum et eum, qui condemnatus est actioe famosa, per procuratorem infamia notari. Lege them. penult. dig. 33.

ὡς αὐτοῦ μὴ ἐκδικουμένου ^{d)}] Ζήτει τοῦ β'. κεφ. τὴν ἐσχάτην παραγραφὴν.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὁ γὰρ ἐπίτροπος ὡς σούπεκτος κατηγορεῖται, καὶ βούληται τις ἀπόντα δεφενδεύσαι, δίδωσι καὶ τὴν ratam rem, καὶ τὴν ἰουδικάτου σόλου. καὶ τὴν μὲν ratam rem δίδωσιν ἰκανοδοσίαν, ἵνα μὴ ἐπίτροπος ^{e)} ἐπανελεθῶν βουληθῆ πάλιν τὸν περὶ ὑποψίας ἀναζητῆσαι λόγον, λέγων, ὅτι οὐκ ἦν αὐτοῦ προκουράτωρ ὁ δεφενδευσας αὐτόν. τὴν δὲ ἰουδικάτου σόλου δίδωσιν ὡσαύτως ἰκανοδοσίαν ὁ προκουράτωρ, ἵνα μὴ, ὡς εἰκότως, δευδῆ, ὅτι ὀφείλει ὁ ἐπίτροπος τῷ ὄφρατῳ, ὅτι οὐκ ἐν-χερῶς διὰ προκουράτωρος κατηγορηθῆται ὡς ὑποπίως τις, ἐπειδὴ αἰτία τῆς ἀτιμίας ὑπόκειται, τουτέστιν οὐ παντὶ ἔξεστι τὸν ὑποπίων ἐπίτροπον ἀπόντα δεφενδεύειν, ἐπειδὴ περὶ ἀτιμίας ἐστὶ τῷ ἐπιτρόπῳ ὁ κίνδυνος, καὶ οὐκ ἐφείκει παντὶ δεφενδεύειν αὐτόν, εἰ μὴ μόνῳ τῷ ἰδιῶν ἔχοντι περὶ τούτου μανδατίου, ἢ ἐνθα, ἀπόντος τοῦ ἐπιτρόπου, μέλλει ὁ πραιτωρ, ὡς μὴ δεφενδευομένου αὐτοῦ, περὶ τῆς αἰτίας διαγινώσκων καὶ ἀποφαίνεσθαι.

ΛΗΘΡΙΑ.

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖς, ὅτι ὅλος περὶ ἀτιμίας ζήτησον χορὴ δέ-ξασθαι τὸν δεφενδεύειν βουλομένον, ἵνα μὴ ἀτιμωθῆ ὁ ἐπίτροπος· ἐπειδὴ οὐδεὶς διὰ προκουράτωρος ἀγωνιζόμενος ἀτιμώσεται καὶ δεφένου ἐφεύρηται διὰ τὸ φυλάττεσθαι τὴν ἐπιτιμίαν, καθά φησιν ὁ Οὐλιανὸς ἐν τῷ β. τίτλ. τοῦ παρόντος βιβλίου διγ. ε'. λέγων, τὸν δὲ ἐτέρου πάσαν εἰπόντα τὴν δίκην μὴ ἀτιμώσεται.

ΛΥΣΙΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

Ἄλλὰ τότε χρόνον ἔχει τὰ εἰρημένα, ἐνθα ἡ καταδικὴ κατὰ τῶν δεφενδευόντων ἐκφέρεται, ὡς ἐπὶ τῆς φουρμὴ καὶ τῶν ὁμοίων ἀγωγῶν. ἐπὶ γὰρ τούτων οὔτε ὁ προκουράτωρ ἀτιμώσεται μὴ ἐναχθεὶς suo nomine, οὔτε ὁ πρωτότυπος, ἐπειδὴ οὐ ^{f)} γέγονεν εἰς αὐτὸν καταδική. οὔτε γὰρ ὁ δικαστὴς ἀποφαίνεται ἐκ τῶν παρ' ἐμοῦ ^{g)} κεινημένων ἐνδίκων τόνδε, τουτέστιν, τὸν πρωτότυπον κλοπῆν ἡμαρτηκότα, ἢ δόλον περὶ τὸ δελούσιον πελοπικότα. διὰ τοιούτου συνορᾷ ^{h)} τόνδε τὸν δεφένου αὐτῷ δοῦναι τούτους χρόνους. ἐνθάδε δὲ ⁱ⁾ οὐκ ἔστιν ἀγωγή κλονεῖται, ἀλλ' ἐξιστοῦσθαι γυμνάζεται τὸ τῆς ὑποψίας ἐγκλημα, καὶ ἡ καταδικὴ εἰς τὸν πρωτότυπον ἀναφέρεται, καὶ εἰκότως ἀτιμώσεται. οὔτε ^{k)} γὰρ ὁ δικαστὴς ἀποφαίνεται· συνορᾷ τόνδε ἐπίτροπον εἶναι σούπεκτον, ἢ τῷ ἰδιῶν ἔχοντι περὶ τούτου μανδατίου, ἢ ὀφρατῳ μέλλει κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπόντος ὁ ὄφρατῳ, μὴ δεφενδευομένου, ψηφίζεσθαι. καὶ σημειώσεται, πότε τις διὰ προκουράτωρος ἀγωνιζόμενος ἀτιμώσεται.

ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

Ἐπέξελε οὖν τὸ περὶ τοῦ σούπεκτου εἰρημένον. περὶ τῶν alieno nomine καταδικαζομένων ἀτιμωσῶν ἀγωγῆ τίτλ. β. τούτου τοῦ βιβλίου διγ. ε'. καὶ ἀνάγνωθι τὰ ἐν αὐτῷ περιγεγραμμένα.

L. 40. ^{μ'} ^{l)} Τὸ περὶ τῆς τῶν παιδῶν ἀγωγῆς δικαστή-
pr. D. III. 3. ριον οὐ κινεῖται διὰ ἐντολῆς, εἰ μὴ ἔχει πρόσταγμα ἰδιῶν, καὶ ἢ ἄπεισιν ὁ πατήρ, ἢ νοσεῖ ^{m)}, ἢ ἄλλως εἰλόγως ἐμποδίζεται.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Τὸ περὶ τῆς τῶν παιδῶν] Τὸ δὲ λίβεργς ἐξιβένδης ⁿ⁾.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Λέγει ὁ Πομπόνιος, μὴ δύνασθαι τινὰ πάσας διὰ προκουράτωρος γυμνάζειν τὰς ἀγωγὰς· ὡςτε ἀμέλει τὸ de liberis exhibendis interdictum οὐ δύναται προκουράτωρ κινεῖν, ἵνα οἱ ὑπεξούσιοι παῖδες τοῦ αἰένου λεγομένου ^{o)} ἐναχθεῖν. οὐ δύναται τοῖνυν τὸ εἰρημένον ὑτέρδικτον προκουράτωρ κινεῖν,

d) Cod. Haen. ἢ ὅτι μέλλει τε (lineola sub τε) ὡς αὐτοῦ μὴ ἐκδικουμένου. e) Cod. Haen. ἐπίτροπος. In margine tamen est ἐπίτροπος. f) Cod. Haen. pro οὐ habet μὴ. g) Cod. Haen. ἐμόν. Sed super syllabam on scriptum est οὐ. h) Cod. Haen. συνορᾷ. i) Haec usque ad ἀτιμώσεται ex schedis suis manuscriptis laudat Ant. Quintonaduegna de Jurisdiet. et Imper. p. 257. Tom. II. Thes. Jur. Civ. et Canon, qui omnino ad hanc Legem conferendus est. R. k) In margine MS. pro οὐτε legitur οὐτω. Sed plura hic mendis laborant; nec in promptu est medicina. Itaque dubito etiam, an Stephani mentem vertendo satis sim assecutus. R. l) Cap. 40. in Cod. Haen. inscribitur; Idem. m) Cod. Coisl. καὶ εἰ ἄπεισιν ὁ πατήρ, ἢ νοσεῖ. Fabr. καὶ ἢ νοσεῖ ὁ πατήρ, omissis verbis καὶ ἢ ἄπεισιν. n) Cod. Haen. ἐξιβένδου. o) Gracculus vertit, quasi legisset in L. 40. pr. Denique ut liberi, qui in potestate eius sunt, qui absens dicitur, ducantur. R.

quasi non defenderetur] Quaere cap. 90. ultimam enarrationem.

INTERPRETATIO.

Si tutor suspectus postuletur, eumque absentem quis defendere velit, et de rato cavet, et de iudicato solvendo. Cautionem de rato dat, ne tutor reversus suspecti accusationem retractare velit dicens, defensorem illum non fuisse suum procuratorem. Cautionem de iudicato solvendo itidem dat procurator, ne forte, uti par est, probetur, tutorem ipsum pupillo debere. Sed non facile quis in persona procuratoris suspectus accusabitur, quia famae causa agitur, id est, non cuivis licet suspectum tutorem absentem defendere, quia tutor famae discrimen subit, nec cuivis eius defensio permittitur, nisi ei soli, cui a tutore nominatum mandatum est, aut si, tutore absente, quasi non defenderetur, praetor causam erat cogniturus et sententiam pronuntiaturus.

DUBITATIO.

Sed forte dices, eum, qui defendere vult, infamiae quaestionem prorsus in se recipere, ne tutor infamia notetur: quoniam nemo, qui per procuratorem litigat, infamis sit; et defensor inventus est ad declinandam infamiam, ut Ulpianus ait tit. 2. huius lib. dig. 6. eum videlicet, qui totam causam per alium agit, non notari.

STEPHANI SOLUTIO.

Sed, quae dicta sunt, tunc locum habent, si sententia adversus defensores lata sit, ut in furti et similibus actionibus. Nam in his neque procurator notatur non conventus suo nomine, neque principalis, quod condemnatio in eum non data est. Neque enim iudex ex iis, quae a me agitata sunt, pronuntiat, illum, id est, principalem aut furtum fecisse, aut in deposito dolo malo egisse: sed potius id animadvertens definit, istum defensorem adversario tot aureos daturum. Hic vero non est actio mota, sed extra ordinem agitur suspecti crimen, et condemnatio in principalem datur, et recte infamia notatur. Neque enim iudex pronuntiat, istum tutorem suspectum videri, nisi cum speciale hac de re mandatum habet procurator, aut quando praetor de eo absente, quasi non defenderetur, est pronuntiaturus. Et observa, quando quis per procuratorem litigans infamia notetur.

ENANTIOPHANIS.

Excipe igitur, quod de suspecto dictum est. De his, qui alieno nomine famosa actione condemnantur, tit. 2. huius lib. dig. 6. ibique lege Interpretationes.

XL. Interdictum de liberis ducendis non movetur per procuratorem, nisi speciale habeat mandatum, et vel pater absit, vel valetudine, vel alia iusta causa impediatur.

SCHOLIUM.

interdictum de liberis ducendis] De liberis exhibendis.

INTERPRETATIO.

Pomponius ait, non posse quem omnes actiones per procuratorem instituere. Sic procurator non potest desiderare interdictum de liberis exhibendis, ut liberi, qui in absentis potestate esse dicuntur, ducantur. Hoc igitur interdictum procurator desiderare non potest,

εἰ μὴ καῦσα γνώριτα, καθὰ φησι ὁ Οὐλιανός ρ), τουτέστιν, εἰ μὴ ἰδιῶν ἔχει περὶ τοῦτον μανδάτον, καὶ ὁ πατὴρ ὁ ἐντεταμένος αὐτῷ τὸ εἰρημένον interdictum αἰτῆσαι, ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπ' ἄλλης αἰτίας ἐμποδίζεται.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Περὶ τοῦτον διαλαμβάνει βιβλ. ἡ. τοῦ κώδ. τίτλ. ἡ. καὶ βιβλ. μγ'. τίτλ. λ'.

Ἐὰν ἐπερωτῆ διοικητὴς τὴν περὶ μελλούσης ἐν οἴκῳ ζημίας, ἢ τὴν περὶ λεγάτου ὀ) ἀσφάλειαν, δίδωσι τὴν ἱκανοδοσίαν ς). καὶ ὁ διεδικιῶν ὀ) ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι ἀγωγῇ, δίδωσι τὴν ἐπὶ τῇ ἔ) ἐκπληρώσει τῶν κριθησομένων ἀσφάλειαν ὀ), καὶ τὴν ἱκανοδοσίαν· εἰκὸς γὰρ ἤττωμένου τοῦ ὀ) αὐτοῦ, καὶ δίδοντας τὸ πρᾶγμα, τὸν διεδικηθέντα ὀ) ἔλθεῖν, καὶ δικασσάσθαι ὀ) περὶ αὐτοῦ τῷ νικῆσαντι. εἰ δὲ αὐτὸς ὁ ἀληθής ὀ) ἐντολεὺς ὀ) ἐδικάσατο, ἤρμοσε α) τῷ νικῆσαντι κατὰ τοῦ ὀ) κινουῦντος ἢ ἐκ τῆς ψήφου ὀ) παραγραφῆ. ἅμα γὰρ κρίνεται τοῦ νενικηκότος εἶναι τὸ πρᾶγμα, κρίνεσθαι ὀ) δοκεῖ μὴ εἶναι αὐτὸ τοῦ ἠττηθέντος ὀ).

ἘΡΜΗΝΕΙΑ.

Ὡς ὁ προκουράτωρ ἐπερωτῆ τὴν δάμνη ἡμέρη ἢ τὴν legatorum, ὀφείλει τὴν ratam rem ἱκανοδοσίαν δίδου. τῆσιν γὰρ ἔχουσιν ἀγωγὰ τοιαῦτα ἐπερωτήσεις πραιτωρῶν τυγχάνουσαι, καὶ ἐξ ἀνάγκης παρέχονται. καὶ χρὴ τοῦ μανδατοῦ ἀμφιβαλλομένου, τὴν ratam rem ἱκανοδοσίαν παρέχεσθαι, ὡς αὐτὸς καὶ ὁ τὴν in rem alieno nomine ὑποδεχόμενος, πρὸς τὴ συνειθισμένη τοῖς δεφενδείοις ἰουδικίαν σόλου, καὶ τὴν ratam rem παρέχειν ἱκανοδοσίαν ἀναγκάζεται, μάλιστα μὲν διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ὅτι ἐφ' ᾧ θέμῃ ἐπιτίθεται ὁ πρωτότυπος αὐτῷ ἔσσεσθαι, ἐπὶ τούτῳ καὶ ratam rem ἀπαιτεῖται ὁ προκουράτωρ, εἰ καὶ ὡς ἄλλο ἀγωνίζεται. τί γὰρ, εἰ ἐν τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ ἀπεφανθῆ ἕμῃ εἶναι τὸ πρᾶγμα; ἐπιτελεθὼν ἐκείνος, οὐκ εἴνετο δεφένσω, βούλεται τὸν ἄγρον ἐδικάσαι; ἅμα οὐ δοκεῖ οὗτος μὴ κινῶν ἠγείσθαι τὸ ἀποφανθῆν; μάλιστα μὲν οὖν, ὡς εἶπον, διὰ τὸν εἰρημένον κανόνα, τὴν συνειθισμένην f) ἰουδικίαν σόλου δίδωσι ἱκανοδοσίαν ὁ ἀλιεμένος τὴν in rem ὑποδεχόμενος. ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἕτερον κανόνα τὸν λέγοντα, ὅτι ἐφ' ᾧ θέμῃ ἐξβάλλετο δι' ἑαυτοῦ τὴν δικὴν εἰπὼν κατωδικασθεῖς, ἢ τοῦ ἀληθοῦς προκουράτωρος καταδικασθέντος, ἐπὶ τούτῳ ἀγνοούμενον αὐτοῦ εἶναι προκουράτωρα τὸν δεφενδύσαντα αὐτὸν, καὶ ἀληθῶς ἀγνοούμενον, οὐκ ἐξβάλλεται παραγραφῆ. καὶ εἰκότως ἐπὶ τοῦ παρόντος θέματος χρὴ καὶ τὴν ratam rem ἱκανοδοσίαν παρέχεσθαι, καὶ ἄλλως εἰπεῖν· ἐνθα ἐπαυῶν ὁ πρωτότυπος δύναται, ὡς ἄκτωρ, κινεῖν, εἴτε καὶ ἀγωνίζεσθαι, χρὴ τὸν δεφένσωρα πρὸς τὴν ἰουδικίαν σόλου καὶ τὴν ῥάτιμ ῥεμ ἱκανοδοσίαν δίδου. ταῦτα, ἐπειδὴ διὰ μανδατοῦ τὴν in rem ὑπεδέξατο. εἰ γὰρ ἀληθής ἢ ὁ προκουράτωρ, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης πρῶν ὑπεδέξατο τὴν in rem ἀναπαλαίαν, ἢ αὐτὸς ὁ προκουράτωρ, ἢ ὁ πρωτότυπος, ἐξβάλλεται rei iudicatae παραγραφῆ, καθὰ πού φησι Ἰουλιανός. καὶ οὐδὲν ποιεῖ, τὸν δικαστὴρ οὕτως ἀποφαινεσθαι· συνέστι δὲ τὸ πρᾶγμα μὴ εἶναι τοῦ ἐναχθέντος. τοῦτο οὐδεμίαν οἶδεν εἰσάγειν διαφορὰν. ἐν γὰρ τῷ τὸν δικαστὴρ ἀποφαινεσθαι δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῦ ἐναχθέντος, ὡς τε καὶ ἐπὶ τοῦ praeiudicio ὀ) ὁ λέγων ἑαυτὸν δεφένσωρα εἶναι τοῦ πρωτότυπου, καλῶς ἀπαιτεῖται τὴν ratam rem. ἐν τῷ δηλονότι μανδατοῦ οὐκ ἔχει, ἢ ἀμφιβαλλόμενον ἔχει μανδατοῦ, καὶ τὸν εἰς ἐλευθερίαν ἀναβῶντα δούλον εἶναι φησιν h).

nisi causa cognita, ut ait Iulianus, id est, nisi cum nominatim ei mandatam est, et pater, qui ipsi, ut hoc interdictum desideraret, mandavit, vel valetudine, vel alia causa impeditur.

ANONYMI.

De hoc interdicto tractat lib. 8. Cod. tit. 8. et lib. 43. tit. 30.

Si stipuletur procurator damni infecti, vel lega-L.40. § 1.2. torum, debet de rato cavere. Is etiam, qui quasi D. III. 3. defensor actione in rem convenitur, et de rato cavet, et de iudicato solvendo. Forte enim victo eo, et rem cedente, is, cuius defensor extitit, veniet adversus victorem litigaturus. Si vero ipse verus procurator causam suam egisset, competeret victori adversus agentem rei iudicatae exceptio. Nam cum iudicatur rem victoris esse, simul iudicatum videtur, rem eius non esse, qui victus est.

INTERPRETATIO.

Si procurator damni infecti aut legatorum stipuletur, oportet eum de rato cavere. Nam hae actiones, cum stipulationes sint praetoriae, ordinem habent, et ex necessitate dantur. Et si de mandato dubitatur, de rato cautio danda est, sicut et is, qui actionem in rem alieno nomine suscipit, praeter cautionem de iudicato solvendo a defensoribus praestari solitam, de rato etiam cavere cogitur, idque propter regulam, quae ait, quo casu principalis se actorem futurum sperat, in eo a procuratore etiam cautionem de rato exigi, licet tanquam reus litiget. Quid enim, si in hoc iudicio rem meam esse pronuntietur; reversus ille, cuius defensor extiterat, fundum vindicare velit? Nonne videtur is non ratum habere, quod iudicatum est? Potissimum igitur propter illam, quam dixi, regulam, is, qui actionem in rem alieno nomine suscipit, praeter solitam iudicatum solvi, etiam de rato cautionem praestat: deinde etiam per aliam regulam, quae sic ait, quo casu repellitur, qui litem per se agens vel cuius verus procurator est condemnatus, in eodem casu, si neget, illum, qui defendit, suum esse procuratorem, idque vere neget, non repellitur exceptione. Recte igitur hoc casu de rato satisfari debet; et simpliciter dicendum est, quando reversus principalis tanquam actor experiri vel litigare potest, defensorem oportere praeter cautionem de iudicato solvendo etiam de rato satisfacere. Haec ita se habent, si absque mandato actionem in rem suscepit. Nam si verus est procurator, vel ipse etiam dominus praesens suscepit actionem in rem, litem redintegrans, sive procurator hoc faciat, sive principalis, rei iudicatae exceptio non movetur, sicut alicubi ait Iulianus. Nec quicquam ad rem facit, iudicem ita pronuntiasse: constat rem non esse rei conventi. Si enim rei loco est secundum regulam dicentem, reum esse, qui praesenti statu gaudet, actorem vero, qui

p) Sic MS. obvio errore pro Ἰουλιανός. R. q) Cod. Coisl. et Fabr. λεγάτου. r) In margine Cod. Haenel. legitur: τὴν ῥάτιμ ῥεμ. s) Fabr. ὁ ἐδικιῶν. t) τῇ apud Fabr. deest. u) Fabr. ἀσφάλειαν τῶν κριθέντων. v) τοῦ deest in Cod. Coisl. et apud Fabr. w) Cod. Coisl. ἐδικηθέντα. x) Fabr. et Cod. Coisl. δικάζεσθαι. y) Cod. Coisl. et Haen. αὐτὸς ἢ ἀληθής. z) Fabr. διοικητὴς. a) Cod. Coisl. Haen. et Fabr. ἤρμοσε. b) Fabr. et Cod. Coisl. κατ' αὐτοῦ κινουῦντος. c) Cod. Haen. ad marginem: ἢ ἰουρηγιδικίαις (i. e. rei iudicatae.) d) Cod. Coisl. κερρίσθαι. Fabr. καὶ κερρίσθαι. e) Sub finem textus in margine Cod. Haenel. legitur: ὁμοίως βιβλίον μβ'. τίτλ. β'. διγ. α'. f) Interpres Graecus hand dubie scripserat: παρὰ τὴν συνειθισμένην ἰουδικίαν σόλου καὶ τὴν ratam rem δίδωσιν etc. quae Celeberrimi Scheltinga est coniectura. R. g) Cod. Haen. πραιουδικίου. h) Totus hic locus sic constituendus videtur: Τοῦτο οὐδεμίαν οἶδεν εἰσάγειν διαφορὰν. Ἐν γὰρ τῷ τὸν δικαστὴρ ἀποφαινεσθαι, δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῦ ἐναχθέντος· ὡς τε καὶ ἐπὶ τοῦ praeiudicio ὁ λέγων ἑαυτὸν δεφένσωρα εἶναι τοῦ πρωτότυπου, καλῶς ἀπαιτεῖται τὴν ratam rem, ἐν ᾧ δηλονότι μανδατοῦ οὐκ ἔχει, ἢ ἀμφιβαλλόμενον ἔχει μανδατοῦ, καὶ τὸν εἰς ἐλευθερίαν ἀναβῶντα δούλον εἶναι φησιν. Hoc nullam differentiam inducit. Nam cum iudex pronuntiaverit, res videtur esse actoris. Itaque in praeiudiciali etiam actione is, qui defensorem principalis se esse dicit, recte compellitur, de rato cavere, cum scilicet mandatum non habet, aut dubium mandatum habet, et eum,

εἰ γὰρ καὶ ἕξου τίξιν ἐπέχει κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, οὗ ἕξου ἐστὶν ὁ τῆ παρούσης χάριτος καταστάσει, ἀκίως δὲ ὁ τῆν παρούσαν κατάστασιν ἀνατρέψαι πειρώμενος, εἰκότως τὴν ῥάταμ ἕξμ ἀπαιτεῖται. δέος γὰρ, μὴ ἐπαρελθὼν ὁ πρωτότυπος, δουλαγωγῆσθαι τοῦτον¹⁾, πρὸς ἃν ὁ δεφεύσων ἐδικάσατο λέγων, οὐκ ἦν μου προκοροῦσθαι. τοῦτο δὲ αὐτὸ χάριτος ἔχει ἐπὶ πάσης in rem ἀγωγῆς, καὶ ἐπὶ τῶν μιμουμένων τῆν in rem. ἀπλῶς ἔνθα μὴ ἐπιτίξεται ἰδικῶς ὁ πρωτότυπος περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἢ τοῦ δικαίου περιγέρηται ζήτησις, κινεῖν ἐξ ὑπαρχῆς, καὶ ὡς ἀκίως ἀγωνίζεσθαι.

ΤΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Περὶ τῆς δάμου ὑφάρει κείται βιβλ. λθ'. τίτλ. β'. καὶ περὶ τῆς λεγατορομῆ βιβλ. λς'. τίτλ. γ'. περὶ τῆς ἰουδικάτων ὁλόου καὶ τῆς ῥάταμ ἕξμ βιβλ. μς'. τίτλ. ζ'. καὶ ἦ.

τὴν ῥάταμ ἕξμ] Ἐνθα μὲν γὰρ καταβληθέντα^{κ)} εἰδὲ νομίσματα, περὶ τὸν νικήσαντι ἀπαιτεῖν τὴν ῥάταμ ἕξμ, αὐτοῦ ἀσφαλιζόμενον ἐπὶ τῆ καταβολῆ. οὐδὲ γὰρ δέος, μὴ πως ἐλθὼν ὁ πρωτότυπος ἀναπαλαίωσθαι τὸ δικαστήριον, μὴ τιος πράγματος ἐν σοί, οὐτινος δεσποτῆς ἦν αὐτός, φανωμένον. ἔνθα δὲ πρᾶγμα ὑπεσιν, ἐπεὶ δέος, μὴ πως φανωμένου τοῦ πράγματος κινήσῃ τὴν in rem, καὶ ἀναπαλαίωσθαι τὸ δικαστήριον, διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ ῥάταμ ἕξμ.

L. 40. §. 3. Μετὰ προκάταρξιν οὐκ ἀπαιτεῖται τὴν ἱκανοδοσίαν D. III. 3. ὁ ἔντολεύς.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

ἱκανοδοσίαν] Τὴν ῥάταμ ἕξμ. ζῆται τὸ λέ'. διγ. καὶ τίτλ. ε'. διγ. ζ'.

ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

Καὶ αὕτη γὰρ καὶ ἡ ἰουδικάτων ὁλόου ἐν ἀρχῇ δίδονται, ὡς βιβλ. β'. τὸν κωδ. τίτλ. νς'.¹⁾ ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ μετὰ προκάταρξιν δίδονται, εἰς πρὸς τοῦτον δοθῆ, εὐθεθῆ δούλος, ὡς βιβλ. β'. τίτλ. ἦ'. διγ. ἦ'.

L. 40. Οἱ ἄνευ ἐντολῆς κινουῦντες προλήψαι γνώμης^{μ)} §. 4. D. cod. τῶν κυρίων τῆς δίχης κινουῦσιν. εἰ δὲ δευχθῆ μὴ θέλειν ἐκείνους κινεῖν αὐτοὺς, οὐ προσδέχονται, κὰν διδοῦσαι τὴν ἱκανοδοσίαν.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Ἐγὼς ἐν τῇ λέ'. διγ. τὰ πρόσωπα τὰ δυνάμενα καὶ δίχα μενδάτου κινεῖν. ἐπὶ τούτων οὐκ τῶν προσώπων, ἐφ' ὧν οὐκ ἀπαιτοῦμεν μενδάτων, εἰ καὶ παράσχη τὴν ῥάταμ ἕξμ ἱκανοδοσίαν, φανερόν δὲ εἶη καὶ ὁμολογημένον, αὐτοὺς παρὰ γνώμην τῶν πρωτοτύπων κινεῖν, προσήκον εἶπεῖν, ἐξβάλλεσθαι κινεῖν τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς. διαίτοι τοῦτο οὐκ ἀπαιτοῦμεν, ἵνα βούλησιν ἔχοιεν ἢ μενδάτων τῶν πρωτοτύπων, ἀλλ' ἵνα μὴ δευχθεῖν παρὰ γνώμην ἐκείνων κινουῦντες, εἰ καὶ προσφέροιεν τὴν ῥάταμ ἕξμ ἱκανοδοσίαν. εἰ γὰρ δέεινται τὸ ἐναντίον ὑπὲρ τοῦ μελλόντος ἐνάγεσθαι, ὅτι οὐ βούλεται ὁ πρωτότυπος τοῦτον κινήσῃ, οὐ δύναται χορηγεῖσθαι τῇ ἀγωγῇ, μὴ βουλομένου δηλονοῖ τοῦ ἕξου, κὰν τὰ μέγιστα τὴν ῥάταμ ἕξμ ἱκανοδοσίαν ἐτοιμῶς ἔχουσι προσκαταστήσῃ. σημειώσῃ μεμνημένος τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ πικρὸν διγερσὸν παραδεδομένων σοί· καὶ μὴ ἐνωτιωθῆ σοί τὸ ζ'. διγ. τοῦ de negotiis gestis, ἀλλὰ προσεξε τοῖς εἰρημένοις ἐν αὐτῇ τῇ διγέρσῃ.

L. 41. μῦ. ^{ν)} Αἱ θυγατέρες ὑπὲρ τῶν πατέρων^{ο)} κινουῦσιν, ὅτε ^{ρ)} διὰ νόσον ἢ γῆρας ἐμποδιζονται, καὶ οὐκ ἔχουσι τὸν ἑλὲρ αὐτῶν κινουῦντα.

ἙΡΜΗΝΕΙΑ.

Τὰς γυναῖκας ἔσθ' ὅτε κινεῖν ὑπὲρ τῶν γονέων ἐπιτρέπεται, τοῦτέστιν, αἱ γυναῖκες τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῆν τῶν ἀνιόντων, οὐκ ὡς ἔνχει, ἀλλὰ καὶ οὐσα κίνησθαι δύναται κινεῖν ἀγωγῆν, ὡς τῶν ἢ νόσον ἢ γῆρας αὐτοῖς ἐμποδιζῆ, καὶ οὐκ ἔχουσι ἵνα, δι' οὐ δύναται τὴν ἀρμόζουσαν αὐτοῖς κινεῖν ἀγωγῆν.

qui ad libertatem proclamant, servum esse dicit. Sed cum haec mera nantantur coniectura, nolui hanc emendationem in textum recipere, neque lacunam in versione a Rahnkenio relictam explorare. Sufficiat haec in notis tentata emendatio.

1) Cod. Haen. τὸν pro τοῦτον. κ) Cod. Haen. αὐ καταβληθέντα. λ) Cod. Haen. τίτλ. νς'. μ) Fabr. et Cod. Coisl. γνώμη. Quod etiam probari potest. ν) Cap. 41. in Cod. Haen. inscribitur: Paulu. Ceterum idem Cod. ante αἱ θυγατέρες habet τὰς γυναῖκας, lineola tamen sub his verbis posita. ο) Cod. Coisl. πατέρων ἀνιόντων. ρ) Cod. Haen. αὐτε.

praesentem statum subverttere tentat, recte ratihabitio- nis cautio ab eo exigitur. Nam verendum est, ne principalis reversus eum, contra quem defensor litigavit, in servitatem abducat, dicens, eum non extitisse suum procuratorem. Hoc locum habet in quavis actione in rem, et aliis, quae hanc imitantur. Brevi, quando principalis non sperat se de eadem re, si de iure quaeratur, ab initio experturum, aut tanquam actorem litigaturum.

ANONYMI.

De damni infecti cautione tractatur lib. 39. tit. 2. de legatorum cautione lib. 36. tit. 3. de cautione iudicatum solvi, et rem ratam haberi lib. 46. tit. 7. et 8.

rata rem] Nam quando pecunia soluta est, superfluum est, victorem exigere cautionem de rato, cum solutione ipsi sit cautum. Neque enim verendum est, ne quando reversus principalis iudicium redintegret, cum nulla res apud te, cuius ille dominus est, appareat. Sed existente re (quod verendum est, ne quando ea apparente actionem in rem moveat, et iudicium redintegret), exigitur cautio de rato.

Post litem contestatam satisfactio a procuratore non exigitur.

SCHOLIUM.

satisfactionem] Ratam rem haberi. Quare dig. 35. et tit. 5. dig. 7.

ENANTIOPHANIS.

Et haec cautio, et illa de iudicato solvendo in ipso litis limine dantur, ut lib. 2. Cod. tit. 57. interdum etiam post litem contestatam, si is, qui fideiussit iudicatum solvi, servus inveniatur, ut lib. 2. tit. 8. dig. 8.

Hi, qui sine mandato agunt, ex voluntate eorum, qui litis domini sunt, agere praesumuntur. Si vero probetur, eos contra voluntatem eorum experiri, non admittuntur, licet de rato satisfactio.

INTERPRETATIO.

Nosti ex dig. 35. quae personae sine mandato agere possint. In his autem, in quibus mandatum non exigimus, quamvis de rato satisfactio, evidens autem sit, eos contra principalium voluntatem experiri, dicendum est, debere eos ab agendo repelli. Ergo non exigimus, ut habeant voluntatem vel mandatum principalium, sed ne contraria voluntas probetur, licet de rato offerant cautionem. Si enim ab eo, quocum agere vult, contrarium probetur, eum invito domino agere, actione uti non poterit, renuente scilicet reo, quamvis vel maxime ratihabitio satisfactio offerat. Nota haec, in memoriam revocans ea, quae supra ad hoc dig. tradita sunt: neque tibi obstare credas dig. 7. de negotiis gestis, sed potius attende ad ea, quae ibi dicta sunt.

XII. Filiae pro parentibus agunt, si eos morbus aut aetas impediatur, nec quemquam, qui pro iis agat, habeant.

INTERPRETATIO.

Feminas interdum pro parentibus agere permissum est, id est, feminae patris, et ascendentium actionem, non temere, sed causa cognita, movere possunt, si forte aut morbus aut aetas eos impediatur, nec habeant, per quem actionem sibi competentem instituere possint.